

Henna Kiela

”Lukivaikeuden kanssa voi pärjätä, jos vain tarpeeksi haluaa”

AIKUISOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA
LUKIVAIKEUDESTA JA TUKIMUODOISTA

Kuntoutuksen koulutus

YAMK

2017

”Lukivaikeuden kanssa voi pärjätä, jos vain tarpeeksi haluaa”

AIKUISOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA LUKIVAIKEUDESTA JA TUKIMUODOISTA

Kiela, Henna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutuksen koulutusohjelma YAMK
Kesäkuu 2017
Sivumäärä: 57
Liitteitä: 3

Asiasanat: aikuisopiskelija, lukivaikeus, tuki, esteettömyys, palvelumuotoilu, kuntoutus

Kehittämistyön aiheena oli aikuisopiskelijoiden lukivaikeus ja lukitaitojen tukeminen. Kehittämistehtävä toteutettiin toisen asteen ammattioppilaitoksessa, Winnovassa. Tarkoituksena oli kartoittaa, minkälaisia esteitä ja haittoja lukivaikeus on aiheuttanut aikuisopiskelijan opiskelussa ja minkälaista tukea hän on saanut. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, millaisia lukivaikeuksia aikuisopiskelijoilla on. Teemahaastattelujen avulla selvitettiin käytännön selviämiskeinoja ja saatua tukea. Lisäksi etsittiin näyttöön perustuvia lukivaikeuden tukimuotoja.

Kehittämistyö toteutettiin hyödyntäen palvelumuotoilua. Sillä tarkoitetaan systemaattista tapaa lähestyä palveluiden kehittämistä samaan aikaan analyyttisesti ja intuitiivisesti. Palvelumuotoiluprosessi koostuu määrittelystä, tutkimuksesta, suunnittelusta, tuotannosta ja arvioinnista. Määrittelyn avulla selvitetään, minkälaisesta ongelmasta on kysymys. Kehittämistehtävässä ongelma määritettiin teemahaastattelujen ja näyttöön perustuvan toiminnan avulla. Tutkimuksen tarkoituksena on saada aikaan ymmärrys projektista. Suunnitteluvaiheessa ideoidaan erilaisia ratkaisumahdollisuuksia. Toteutusvaiheessa palvelua kokeillaan käytännössä. Kehittämistehtävässä nostettiin esiin muutamia toimintamalleja aikuisopiskelijan lukivaikeuden tukemiseksi.

Haastatteluissa ja kansallisissa aikuisten lukivaikeutta koskevissa tutkimuksissa nähtiin lukivaikeuden vaikuttavan paitsi lukemiseen ja kirjoittamiseen myös koko persoonallisuuteen. Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeus näkyi lukemisen ja kirjoittamisen hitautena ja työläytenä, virheinä kirjoittamisessa, vieraiden kielten oppimisen vaikeutena sekä työmuistin kapeutena. Lukivaikeus oli vaikuttanut käsitykseen itsestä oppijana, koulutus- ja uravalintoihin ja harrastuksiin. Lukivaikeuden myötä aikuisopiskelijat olivat oppineet sinnikkyyttä ja vähitellen löytäneet itselleen tyypillisiä tapoja oppia.

Aikuisen lukivaikeuden tukemisessa nousi esiin erilaisia selviytymiskeinoja ja korvaavia toimintoja. Haastateltavat nostivat tärkeiksi tukitoiminnoiksi teknisten apuvälineiden käytön, lähipiirin antaman tuen sekä erilaisten opetusmateriaalien ja -järjestelyjen käytön. Tutkimuksissa nostettiin esiin myös erilaiset tenttijärjestelyt, kun taas haastatteluissa ei tenttijärjestelyjä mainittu. Haastatteluissa pidettiin tärkeinä tukimuotoina tekemällä oppimista ja oppimista monikanavaisesti.

Aikuisille tuki lukivaikeuteen pitäisi räätälöidä kunkin opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Tavoitteena on tuottaa myönteisiä kokemuksia oppimisesta jokaiselle. Lukivaikeuden tukemiseksi tarvitaan aikuisopiskelijoille mahdollisuutta osallistua lukivaikeuden testaukseen. Ruotsin korkeakoulujen toimintamallin mukaisesti olisi hyödyksi, jos aikuisopiskelijalla olisi mahdollisuus työskennellä lukivaikeuteen perehtyneen opettajan kanssa. Opettaja ja opiskelija suunnittelisivat yhdessä yksilöllisiä ratkaisuja lukivaikeuden tukemiseksi. Tieto lukivaikeudesta ja yksilöllisistä tukimuodoista tulisi kirjata opiskelijan oppimissuunnitelmaan. Tiedon lisäämisen lisäksi tarvitaan ennakkoaluulojen vähenemistä.

ADULT STUDENTS EXPERIENCES OF DYSLEXIA AND THE GIVEN SUPPORT

Kiela, Henna

Satakunta University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Rehabilitation

June 2017

Number of pages:57

Appendices:3

Keywords: adult student, dyslexia, support, accessibility, service design, rehabilitation

The topic of this thesis is adult students' dyslexia and the given support. The purpose of this thesis was to chart the hindrances and difficulties adult students have because of their dyslexia and what kind of support they have received. The aim was to find out what kind of problems the students have because of their dyslexia. The thesis was carried out in a second level occupational institution, Winnova. The data were collected with theme interviews to find out the coping methods and the given support. In addition, the thesis aimed at charting evidence-based support forms.

The actual development work was carried out by using service design. Service design refers to a systematic approach to the development of services which is performed both analytically and intuitively. The service design process consists of definition, research, planning, production and evaluation. First the problem is defined. In this case it was defined with the help of theme interviews and evidence-based practice. The purpose of the research part is to create understanding. Different solutions are then developed in the planning phase. Then the services are tested in practice and evaluated.

Dyslexia is manifested in difficulties in reading and writing and in studying foreign languages as well as in a small working memory capacity. Both the interviews and research on dyslexia show that dyslexia does not only affect reading and writing but the whole personality as well as people's conception of themselves as learners, their career and education choices and hobbies. However, because of dyslexia people also develop persistence and gradually they find their own personal learning style and means of coping.

The most important forms of support for dyslexia included use of technical devices, support given by the closest people and different learning materials and arrangements. Examination arrangements were mentioned in research literature but they not mentioned in the interviews. The interviews showed that learning by doing and through different channels were important forms of support.

Also, support should be given individually to each adult. All students should get positive experiences of learning. Therefore, adult students should have an opportunity for a dyslexia test. It would also be useful, if the students could work with teachers who have expertise in dyslexia. In that case, the teacher and the student can plan individual solutions for supporting the student in his or her dyslexia. Information from dyslexia and individual forms of support should be recommended in the student's learning plan. In addition, general knowledge of dyslexia should be increased to decrease prejudices.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 LUKIVAIKEUS.....	7
2.1 Lukivaikeus ja esteettömyys.....	8
2.2 Aikuisopiskelijan lukivaikeus.....	9
2.3 Aikuisopiskelijan lukivaikeus ja tutkimus.....	11
3 WINNOVA – AMMATILLINEN OPPILAITOS.....	15
4 TAVOITE JA TARKOITUS.....	16
5 MENETELMÄT JA ETENEMINEN.....	17
5.1 Aiheen valinta.....	17
5.2 Palvelumuotoilu.....	18
5.3 Palvelumuotoilu, teemahaastattelut ja näytön etsiminen kehittämistyössäni.....	20
5.4 Teemahaastattelu.....	21
5.5 Näyttöön perustuvan toiminnan etsiminen.....	23
5.6 Raportointi.....	30
6 TULOKSET	31
6.1 Lukivaikeus aikuisen elämässä.....	31
6.2 Aikuisen lukivaikeuden tukeminen	33
7 AIKUISOPISKELIJAN LUKIVAIKEUDEN TUKEMINEN - TAVOITTEENA POSITIIVISUUDEN KEHÄ.....	39
7.1 Lukivaikeus mukaan oppimissuunnitelmaan.....	40
7.2 Välineitä positiivisuuden kehään vertaisryhmästä.....	41
7.3 Malli opiskelijan yksilöllisen tuen suunnittelusta.....	42
7.4 Tietotekniikka tukena.....	43
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	45
9 POHDINTA.....	47
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lukivaikeus eli dysleksia on tavallisin oppimisvaikeuksista. Arviot lukivaikeuden esiintyvyydestä vaihtelevat. Vaikeusasteesta ja luokituksesta riippuen noin 5%:lla väestöstä katsotaan olevan lukivaikeus. (Kere 2012.) Suomalaisen pitkittäistutkimuksen mukaan lukivaikeus hankaloittaa väestöstä 6-7 prosentin elämää (Lyytinen yms. 2004, 164). Kiinnostus aiheeseen heräsi sekä työssäni varhaiskasvatuksen erityisopettajana että toimiessani tuntiopettajana ajoittain ammatillisessa oppilaitoksessa. Varhaiskasvatuksessa olen kohdannut huoltajia, jotka kertovat omista oppimisvaikeuksistaan ja koulukokemuksistaan. Lukivaikeus kumuloituu perheittäin (Kere 2012). Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelijat ovat kertoneet omasta lukivaikeudestaan ja sen vaikutuksista opiskeluun.

”Lukihäiriö ei vaikuta vain koulussa, vaan kaikessa elämässä! Senja huomauttaa. Facebook, tekstiviestit ja chattaily ovat osa nuorten arkipäivää, ja jos ei pysty tuottamaan lainkaan sisältöä, putoaa äkkiä kärryiltä. Toisaalta nettitekstit ovat aika lyhyitä, joten niiden lukeminen ja kirjoittaminen ei ole niin ylivoimainen ponnistus.” (Lukihäiriön www-sivut n.D.)

”Senja Henell on malliesimerkki siitä, että lukihäiriön kanssa voi pärjätä. Senjalla on todettu vaikea-asteinen, kapea-alainen lukivaikeus, jonka vuoksi tekstin ja kirjojen lukeminen on hidasta ja raskasta. Lukivaikeudestaan huolimatta Senja kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 2008. Senja on ollut tavallaan onnekas verrattuna moniin muihin lukivaikeuksista kärsiviin: hänellä todettiin lukihäiriö jo peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Hän sai tukea opettajilta ja luokkakaveritkin pysyivät samana koko alakoulun, mikä on ehkä osasy siihen, että häntä ei ole koskaan juurikaan kiusattu. Kun lukihäiriö on diagnosoitu riittävän ajoissa, on voitu etsiä sopivat apukeinot ja tavat pärjätä koulussa, eikä tyhmäksi tai laiskaksi haukkumista ole tapahtunut.” (Lukihäiriön www-sivut n.D.) ”Omakohteisesti olen tavannut ennenaikaisesti eläkkeelle joutuneen masentuneen naisen, joka koko aikuiselämänsä oli joutunut piilottamaan lukihäiriötään ja käyttämään voimavaransa selviytyäkseen päivittäin tilanteista, joissa häiriö voisi paljastua. Seurauksena oli voimien loppuminen, uupumus ja lukuisat fyysiset oireet.” (Anttila 2008, 68.) Oppimisen

tulisi tuottaa onnistumisen kokemuksia jokaiselle opiskelijalle. Jokaisen opettajan tulisi pitää itsestään selvyytenä positiivisen palautteen antamista. (Taipale 2010, 141.) Jorma Uotinen kiteytti Porin Suomi Areenassa: ”Kun pääsin kadulle, aloin tanssia pelkämästä ilosta, kun minua ei pakotettu yleiseen muottiin. Erilaisuuteni hyväksyminen on ollut sen jälkeen elämäni kantavia voimia.” (Uotinen 2016.)

Lukivaikeuden tutkiminen on lisääntynyt viime aikoina, tutkimus on painottunut pääasiassa lapsiin. Sitä, millaista on elää lukivaikeuden kanssa ja millaisia haasteita se tuo koulutukseen ja työelämään, on tutkittu vähän. Kun tutkitaan ihmisten kokemuksia omasta selviytymisestään, pystytään kehittämään parempia tukimuotoja. (Korkeamäki 2010, 12,15.) Kehittämistehtäväni tarkoituksena on kartoittaa, minkälaisia esteitä ja haasteita lukivaikeus on aiheuttanut aikuisopiskelijan opiskelussa ja minkälaista tukea hän on saanut. Tutkimalla ihmisten omia kokemuksia voidaan kehittää monipuolisempia tukipalveluja (Korkeamäki 2010, 13). Tiedonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Haastattelujen avulla kartoitin käytännön selviämiskeinoja ja saatua tukea. Lisäksi selvitin erilaisia näyttöön perustuvia lukivaikeuden tukimuotoja. Palvelumuotoilu valikoitui opinnäytetyöni kehittämismenetelmäksi. Tuulaniemen mukaan (2010, 11) palvelumuotoilu on systemaattinen tapa lähestyä palveluiden kehittämistä samaan aikaan analyyttisesti ja intuitiivisesti. Sen nähdään olevan jäsenelty prosessi, joka syventyy ihmisten kokemuksiin ja arkeen. Palvelunkäyttäjät ovat olennaisena osana prosessissa (Stickdom & Schneider 2010, 102).

Kehittämistehtävä suoritettiin Winnovassa, joka on ammatillinen toisen asteen oppilaitos (Winnovan [www-sivut](http://www.winnova.fi)). Kehittämistyön kohderyhmänä olivat Winnovassa opiskelevat aikuisopiskelijat, joilla on todettu jonkinasteinen lukivaikeus.

2 LUKIVAIKEUS

Tässä luvussa käsittelen lukivaikeuden määrittelyä, lukivaikeutta esteettömyyden näkökulmasta sekä muutamia suomalaisia tutkimuksia aikuisopiskelijan lukivaikeudesta. Suomalaisiin tutkimuksiin päädyin suomen kielen erilaisen rakenteen takia. Kielessämme foneemeja on 21 ja esimerkiksi englannin kielessä niitä on 40. Lisäksi kirjain-äännevastaavuus suomen kielessä on lähes täydellinen, toisin kuin englannin kielessä. (Tikkanen 2005, 3.) Suomessa lukivaikeus näkyy useimmiten lukemisen ja kirjoittamisen hitautena sekä työläytenä, virheinä kirjoittamisessa, vieraiden kielten oppimisen vaikeutena ja työmuistin kapeutena (Haapasalo & Korkeamäki, 2009, 11).

Dysleksiaa on määritelty eri tavoin ja käytössä on monenlaisia termejä. Kansainvälinen dysleksialiitto (International Dyslexia Association) määrittelee dysleksian eli sitkeän lukivaikeuden olevan ”erityinen oppimisvaikeus, joka on alkuperältään neurobiologinen. Sille ovat tunnusomaisia vaikeudet tarkassa ja / tai sujuvassa sanantunnistuksessa sekä heikko kirjoitus- ja dekodeustaito. Nämä vaikeudet johtuvat tyypillisesti kielen fonologisen osataidon heikkoudesta, joka ei ole kognitiivisten kykyjen eikä tehokkaan kouluopetuksen saamisen perusteella odotuksenmukainen.” (Lukimatin www-sivut n.D.) Myös ICD-10:ssä käytetään nimikettä lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus. Siinä edellytetään sekä aistitoimintojen että älykkyysosamäärän olevan normaaleja ja saadun opetuksen olevan tavanomaista. (THL 2011, 274.) Aivotutkija Minna Huotilainen käytti käsitettä lukihäiriö ja määritteli sen oleva lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus, joka ei näy muilla elämänalueilla (Huotilainen 2016.) Tässä kehittämistehtävässäni käytän termejä dysleksia ja lukivaikeus kuvaamaan lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeutta.

2.1 Lukivaikeus ja esteettömyys

Suomi on hyväksynyt Yhdistyneiden Kansakuntien vammaisten oikeuksien yleissopimuksen vuonna 2015. Keskeistä siinä on ihmisten täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen mahdollistaminen yhteiskunnan toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä syrjinnän kieltäminen. (Suomen YK-liitto 2016, 3. Artikla.) Desing for All- järjestön tavoitteena on ympäristöjen, tuotteiden ja palveluiden suunnittelu sellaisiksi, että mahdollisimman moni pystyisi käyttämään niitä ilman mukautuksia. (Avaavan www-sivut n.D.) Yhdenvertaisuuslaissa kielletään syrjintä yksilön erilaisuuden takia sekä koulutuksen järjestäjää veloitetaan ryhtymään kohtuullisiin mukautuksiin opinnoissa selviytymiseksi (Yhdenvertaisuuslaki 2014, 6§,8§).

Opiskelussa esteettömyys tarkoittaa ”kaikkien opiskelijoiden tasapuolista huomioimista ja opiskeluolosuhteiden muokkaamista mahdollisimman hyvin jokaisen opiskelijan oppimista tukeviksi” (Miettinen 2015, 54). Lukivaikeuksien yhteydessä on alettu puhua myös esteettömyydestä: jokainen voi osallistua ominaisuuksistaan riippumatta yhdenvertaisena muiden kanssa. (Haapasalo & Korkeamäki 2009, 23). ”Yhä useammin esteettömyys käsitetään osaksi laadukasta toimintaa, joka edellyttää koko yhteisön osaamisen ja ohjeistuksen kehittämistä” (Esteetön opiskelijavalinta -suositus ja -opas 2009). Oppimista helpottavien palveluiden, tiedon ja välineiden saatavuus edistää esteettömyyttä (Opi Oppimaan www-sivut 2011).

Esteettömyydestä voidaan käyttää seuraavanlaista jäsenmää: pedagoginen esteettömyys, vuorovaikutuksen esteettömyys, asenteellinen esteettömyys, psyykinen esteettömyys, sosiaalinen esteettömyys, tietotekniikan käytettävyyden esteettömyys sekä tilojen ja ympäristön esteettömyys. Pedagoginen esteettömyys on toimintaa, joka antaa mahdollisuuden opiskella omien kykyjensä ja edellytystensä mukaisesti. Esteetön vuorovaikutus on oppimisen edellytys ja se merkitsee toimivia ihmissuhteita, rakentavaa vuoropuhelua ja ymmärrettävää viestintää. Asenteellinen, psyykinen ja sosiaalinen esteettömyys ovat perusedellytyksiä sellaisessa oppimisympäristössä, jossa huomioidaan opiskelijan osallisuus ja hyvinvointi.

Lukivaikeus näkyy kaikissa Miettisen mainitsemisissa esteettömyyden jäsenyksissä. Tietotekniikan avulla voidaan mahdollistaa opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Tilat ja ympäristö ovat esteettömiä silloin, kun ne ovat kaikille käyttäjille toimivat, turvalliset ja miellyttävät. (Miettinen 2015, 54-57.) Pedagogisen esteettömyyden perustekijöitä ovat sekä turvallinen oppimisympäristö että tasavertainen vuorovaikutus (Esteetön amis www-sivut 2015). Taskinen (2008, 26) kuvaa Nilsson-Lindströmin tutkimusta lukivaikeuden vaikutuksesta yliopisto-opiskelijoiden sosiaaliseen elämään. Opiskelijoista 41 % koki lukivaikeuden vaikeuttavan sosiaalista elämää, koska opiskelu vei niin paljon aikaa. He näkivät myös, että ympäristö ei aina ymmärrä heitä. (Taskinen 2008, 26.)

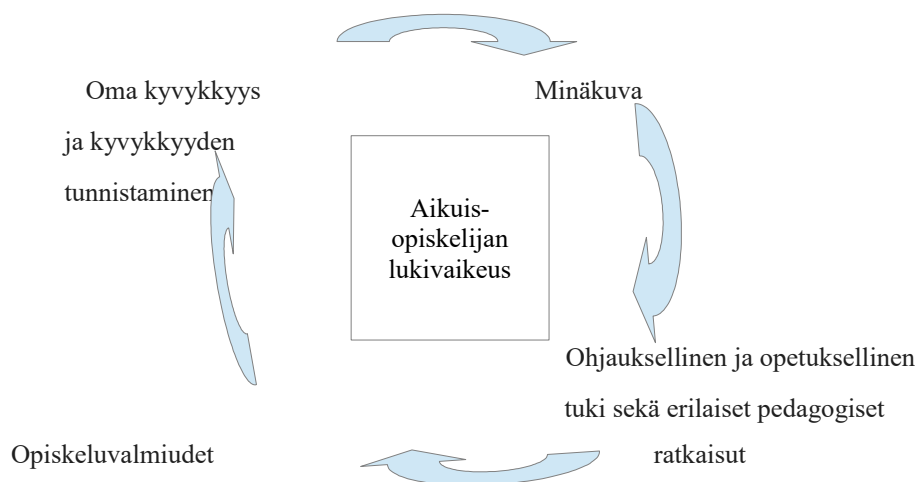
2.2 Aikuisopiskelijan lukivaikeus

Kirjoittamisen ja lukemisen taidot luovat opiskelulle ja oppimisprosessille kontekstin (Jokinen 2008, 13). Itsenäinen työskentely ammatillisissa aikuisopiskeluissa painottuu, mikä edellyttää kirjoittamisen ja lukemisen hallintaa. Ilman riittävää tukea lukivaikeudesta kärsivä opiskelija saattaa joutua keskeyttämään opintonsa tämän takia. (Ilola & Oilukanniemi 1998,47-50.) Savolaisen (2010, 91) seurantatutkimuksessa mukana olleista toisen asteen koulunsa aloittaneista 85,2 % oli viiden vuoden kuluttua saanut opintonsa valmiiksi, 3,2 %:lla opinnot olivat edelleen kesken ja 11,6 % oli keskeyttänyt opintonsa. Opiskelijoilla, joilla oli todettu luetun ymmärtämisen vaikeutta, valmistuneita oli 76,7 % ja keskeyttäneitä 23,3 %. Niistä opiskelijoista, joilla oli vaikeuksia teknisessä lukutaidossa, valmistuneita oli 64,7 % ja keskeyttäneitä 35,3 %. Seurantatutkimuksessa oli mukana 554 opiskelijaa. Lukemisen vaikeudet näkyivät sekä valmistuneiden että keskeyttäneiden määrässä. (Savolainen 2010, 91.)

Suomessa aikuisten luku- ja kirjoitustaidon ongelmana useimmiten on lukemisen ja kirjoittamisen hitaus. Mitä vaativammasta koulutustasosta on kysymys, sitä suurempi merkitys on nopealla ja sujuvalla tekstin prosessoinnilla. Sekä opiskelussa että työelämässä laajojen materiaalien lukeminen ja tekstien tuottaminen vaatii nopeaa ja sujuvaa luku- ja kirjoitustaitoa. (Ahonen & Haapasalo 2008.) Monimutkaistuvassa

tietoyhteiskunnassa tuen tarve korostuu. Opiskelun ja työelämän vaatimukset ovat kovia ja käsiteltävän tiedon määrä laajenee koko ajan. (Korkeamäki, Reuter & Haapasalo 2010, 13.) Närhen mukaan (2010, 83) oppimisvaikeuksien merkitys myös työllistymisen esteenä on kasvanut. Tähän on vaikuttanut koulutuksen merkityksen korostuminen, avustavien tehtävien häviäminen ja pätkätöiden yleisyys. Päätyöt vaativat aina uuden tehtävän oppimista ja uuteen työyhteisöön sopeutumista. (Närhi 2010, 83.) Oppimisvaikeudet on yhdistetty erilaisiin sosiaalisiin vaikeuksiin. Oppimisvaikeuksia raportoineiden korkein suoritettu koulutus on edustanut yleisimmin perus- tai keskiastetta kuin muilla nuorilla aikuisilla. Oppimisvaikeuksilla on yhteys työttömyyteen, etenkin pitkäaikaistyöttömien kohdalla. (Lavikainen yms. 2006, 408.)

Lukivaikeuksien selvittely, tutkimus ja kuntoutus helpottavat aikuisopiskelijan elämää, lisäävät itsetuntoa sekä opiskelussa ja työelämässä selviytymisen mahdollisuuksia (Haapasalo & Korkeamäki 2009, 11). Aikuisopiskelijan lukivaikeudella on seurannaisvaikutuksia muuhun opiskeluun (Jokinen 2008, 13-14). Foniatrian apulaisylilääkäri Mari Qvarnström kuvaa lukemisen vaikutuksia: ”Kun osaan hyvin lukea, pidän lukemisesta ja luen. Saan tietoa, opin lisää kielen rakenteita, käsitteitä ja sanoja. Ymmärtäminenkin vahvistuu. Jos lukutaitoni on heikko, en pidä lukemisesta, en saa vahvistettua teknistä lukutaitoa, ja tiedonsaanti sekä kielen rikastuminen hidastuvat.” (Vierimaa 2014, 28.) Opetuksessa lukivaikeuksia voidaan kuntouttaa lukiopetuksen, yksilöllisen opetuksen ja kielellisen kokonaiskuntoutuksen avulla. Myönteisen kokemuksen saaminen oppimisesta ja opiskelusta on tärkeää aikuisopiskelijan minäkuvan kannalta. Kuviossa 1. olen kuvannut lukivaikeuden sekä kuntoutuksen vaikutuksia aikuisopiskelijaan ja hänen minäkuvaansa. (Jokinen 2008, 13-14.)

KUVIO 1. Lukivaikeuksien vaikutus aikuisopiskelijaan

(Jokista 2008 mukaellen.)

Lukivaikeus vaikuttaa aikuisopiskelijan koko persoonallisuuteen. Diagnoosi vapauttaa useimmiten tyhmyyden stigmasta, mutta häpeäntunne säilyy. Aikuiset kuitenkin osaavat hyödyntää erilaisia selviytymiskeinoja ja korvaavia toimintoja. (Jokinen 2008, 14.)

Heikki Turkka toimii Helsingin erilaiset oppijat – järjestön puheenjohtajana. Hän kertoi haastattelussaan Helsingin Sanomissa (5.7.2016), että moni aikuinen, jolla on lukivaikeus, tuntee itsensä tyhmäksi, vaikka ei sitä olekaan. Turkan mukaan oppimisvaikeuksista kärsivällä aikuisella on useasti huono itsetunto. (Laakso 2016.)

2.3 Aikuisopiskelijan lukivaikeus ja tutkimus

Lukivaikeuden tutkiminen on lisääntynyt viime aikoina, tutkimus on painottunut lapsiin. Sitä, millaista on elää lukivaikeuden kanssa ja millaisia haasteita se tuo opiskeluun ja työelämään, on tutkittu vähän. (Korkeamäki 2010, 12.)

Tikkanen (2005) tutki pro gradu-työssään aikuisen lukivaikeutta, koulutusta ja työuraa. Tutkimus on tehty strukturoituna haastatteluna, johon osallistui 110 henkilöä. Henkilöt jaettiin tutkimuksessa kolmeen ryhmään: dysleksiaryhmä, kompensoituryhmä ja verrokkiryhmä. Tarkoituksena oli selvittää, menestykö

dysleksiaryhmä muita ryhmiä heikommin koulutuksessa ja työurassa. Tikkanen tutkimuksen mukaan lukivaikeudesta kärsivillä aikuisilla ei ollut enempää työttömyyttä kuin muissa tutkimuksessa olleissa ryhmissä, sen sijaan Tikkanen toteaa ammatillisen statuksen olevan heillä muita tutkimukseen osallistuneita matalampi. Lisäksi lukivaikeudesta kärsivillä aikuisilla oli muita enemmän epäsuotuisia kokemuksia lapsuudessa sekä negatiivisia koulukokemuksia. Työvuosia oli enemmän lukivaikeusaikuisilla kuin muilla. Dysleksiaryhmässä 7,9 % osallistuneista ei ollut ollenkaan ammatillista koulutusta, kun muissa ryhmissä kaikilla osallistuneilla oli jokin ammatillinen koulutus. Dysleksiaryhmän jäsenistä ei kukaan ollut johtavassa asemassa. Tikkanen toteaa tutkimuksessaan, että lukivaikeudella on kokonaisvaltainen yhteys aikuisen ihmisen elämään. Jos lukivaikeudesta kärsivä aikuinen oli saanut lapsuudessa ympäristöltään tukea, hänellä on todennäköisesti enemmän koulutusvuosia ja korkeampi tulotaso. (Tikkanen 2005, 1, 25-28.)

Taskinen (2008) tutki lukivaikeuksia korkeakouluissa ESOK-hankkeen puitteissa. Tarkoituksena hänellä oli kartoittaa lukivaikeuksia korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa ja kerätä hyviä käytäntöjä esteettömän opiskelun saavuttamiseksi. Tutkimuksessa tehtiin kysely ja siihen vastasi yhdeksän lukivaikeuksien kanssa työskentelevää projektityöntekijää, opettajaa ja opiskelijaa. Tutkimuksen mukaan suomalaisilla korkeakouluilla on suuri haaste kohdata lukivaikeuksisia opiskelijoita. Haasteiksi nousivat opettajien ja ympäristön tiedonpuute, lukivaikeuden leima, tukimuotojen puutteellisuus, ongelmat tiedotuksessa sekä korkeakoulujen yhteisten käytäntöjen puute. Tiedon lisääminen lukivaikeuksista on turhaa ilman ennakkoluulojen muuttamista. Lukivaikeus yhdistetään vieläkin yleiseen älykkyystasoon. (Taskinen 2008, 38, 42.)

Riihilahti (2008) selvitti tutkimuksessaan esteettömiä oppimisympäristöjä ja korkeakoulujen suhtautumista esteettömiin oppimisympäristöihin. Hän selvitti Seinäjoen Ammattikorkeakoulun esteettömyyteen liittyviä seikkoja. Riihilahti mainitsi, että esteettömyyden huomioiminen korkeakouluissa on hyvin eritasoista, erityisesti lukivaikeuden huomioiminen esteettömyyden näkökulmasta. Oppimismenetelmät ja ohjaus ovat tärkeitä korkeakoulujen opiskelijoiden oppimisen parantamisessa. (Riihilahti 2008, 6, 24.)

Haapasalon ja Korkeamäen tutkimuksessa (2009) ”Kuntoutuspalveluita aikuisten oppimisvaikeuksiin” lähes puolet osallistuneista koki oppimisvaikeuksien vaikuttaneen omiin elämänvalintoihin paljon. Vain yksi vastaajista koki, että oppimisvaikeudella ei ole ollut vaikutuksia elämänvalintoihin. Tutkimuksessa selvitettiin myös osallistuneiden omaa käsitystä oppimisvaikeudesta, sillä oma kokemus saattaa ohjata elämänvalintoja enemmän kuin todettu oppimisvaikeus sellaisenaan. Tutkimukseen osallistujat olivat nuoria ja aikuisia, joiden oppimisvaikeudet häiritsivät opiskelussa tai työssä selviytymistä. (Haapasalo & Korkeamäki 2009, 30-32.)

Taipaleen (2010) väitöskirjan tarkoituksena oli selvittää matematiikan, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien päällekkäistymisten vaikutuksia nuoruusiässä. Tutkimuksessa oli mukana Joensuun kaupungin viiden peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten. Tutkimus oli pitkittäistutkimus ja näiden yhdeksäsluokkalaisten taitoja tutkittiin yhdeksännestä luokasta toisen asteen loppumiseen asti (n=510). Tutkimuksessa käytettiin lukemisen ja kirjoittamisen seulontamenetelmänä Holopaisen ”Lukivaikeuksien seulontamenetelmä nuorille ja aikuisille”. Luetun ymmärtämistä tutkittiin Veikko Huovisen tekstin ”Kylän koirat”-kertomuksen ja siihen perustuvien monivalintatehtävien avulla. Lukiolaisten ja ammattioppilaitoksen opiskelijoiden välillä luetun ymmärtämisessä ja sanelukirjoituksessa oli merkitsevä ero. Matematiikan, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien päällekkäistymisellä oli Taipaleen mukaan (2010, 134) merkitystä. Päällekkäistyminen oli yhteydessä akateemiseen minäkäsitykseen ja koettuihin oppimisvaikeuksiin. Mitä paremmin opiskelija menestyi opinnoissaan, sitä parempi akateeminen minäkäsitys hänellä oli. Taipaleen mukaan (2010,146) lukivaikeus rajoittaa nuoren elämää heijasteina elämän eri aloilla, ei ainoastaan lukemisessa ja kirjoittamisessa. Tärkeää olisi paneutua oppimisvaikeuksiin varhaisessa vaiheessa ja toteuttaa tarvittava tuki. (Taipale 2010, 62-66, 81, 102, 134, 146.)

Vanninen (2012) tutki väitöstutkimuksessaan toisen asteen opiskelijoiden lukivaikeuden kuntoutusta. Tutkimuksen tarkoituksena oli uuden tiedon tuottaminen aikuisten lukivaikeudesta ja sen kuntoutuksesta. Tutkimuksessa selvitettiin toisen asteen opiskelijoille suunnatun harjoitusmateriaalin kuntouttavaa vaikutusta. Tuloksia arvioitiin sekä opiskelijoiden kokemusten että tilastollisen analyysin avulla.

Tilastollisen analyysin mukaan merkitsevää muutosta tapahtui tutkimuksen aikana: lukemismäärän kokonaismäärän vähenemisessä ja lukemisnopeuden kehittämisessä. (Vanninen 2012, 5-6.)

Puumalainen (2015) teki selvityksen oppimisvaikeuksista pohjoismaisilla työpaikoilla. Selvitys toteutettiin kyselytutkimuksena Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa. Kyselyyn osallistui kustakin maasta neljän ammattiliiton edustajia. He toimivat työpaikkojensa luottamusmiehinä, työsuojeluvaltuutettuina tai työnantajina. Kaikkiaan vastaajia oli 703. Vastaajista 47 % oli sitä mieltä, että työpaikalla ei tueta oppimisvaikeuksia, eikä niitä myöskään tarvitse tukea. 21 % oli sitä mieltä, että oppimisvaikeuksia ei työpaikalla tueta, mutta näin pitäisi toimia. 18 % vastaajista koki, että oppimisvaikeuksia tuetaan työpaikoilla. Loput eivät osanneet kertoa, oliko työpaikalla jonkinlaista tukea oppimisvaikeuksiin. Tavallisimpia tukimuotoja olivat: työtehtävien jakaminen työntekijän omien vahvuuksien mukaan, työkaverin apu hankalissa työvaiheissa, huolellinen perehdytys ja ohjeistus, lisäajan antaminen työtehtävien suorittamiseen ja työtä helpottavien apuvälineiden tarjoaminen. Selvityksen tarkoituksena ei ollut selvittää, miten paljon oppimisvaikeuksia on eikä miten niitä tosiasiallisesti tuetaan. (Puumalainen 2015, 2-3, 22, 26-28.)

Räty (2016) tutki väitöstutkimuksessaan erityisen tuen kehittymistä, nykytilaa ja tulevaisuutta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Räty näki ammatillisella aikuiskoulutuksella olevan tärkeän roolin elinikäisen oppimisen näkökulmasta. Hän selvitti tutkimuksessaan, kuinka ammatillinen aikuiskoulutus pyrkii vastaamaan niiden aikuisopiskelijoiden tarpeisiin, jotka tarvitsevat oppimisessaan tukea. Räty korosti yksilöllisten ratkaisujen ja opetushenkilökunnan kouluttautumisen merkitystä, jotta erityistä tukea tarvitsevien aikuisopiskelijoiden tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan. Tutkimuksessa nousi esiin aikuiskoulutuksen yhteistyön merkitys eri hallintokuntien välillä ja työelämän kanssa. (Räty 2016, 4.)

3 WINNOVA – AMMATILLINEN OPPILAITOS

Kehittämistehtäväni toimeksiantajana on Winnova, joka on ammatillinen oppilaitos ja toimii usealla eri paikkakunnalla lounaisrannikolla. Winnova tarjoaa tutkintoon johtavaa koulutusta sekä nuorille että aikuisille. Opiskelijoita Winnovassa on yhteensä 6000. Opiskelijoista kolmannes on aikuisopiskelijoita ja loput opiskelee nuorisoasteella. (Winnovan www-sivut A.) Kehittämistyön kohderyhmänä olivat Winnovassa opiskelevat aikuisopiskelijat, joilla on todettu jonkinasteinen lukivaikeus. Aikuisopiskelijalla Winnovassa tarkoitetaan yli 18-vuotiaita opiskelijoita (Kivioja 02.03.2015.). Vaikeusasteesta ja luokituksesta riippuen noin 5 %:lla väestöstä katsotaan olevan lukivaikeus (Kere 2012).

Keskusteluissa Winnovan erityisopettajien kanssa nousi esiin, että oppilaitoksessa ei ole laadittu koko oppilaitoksen kattavaa tilastoa aikuisopiskelijoiden lukivaikeuden yleisyydestä. Keskusteluissa nousi esiin ajatus siitä, että opiskelijoiden joukossa on kuitenkin henkilöitä, joilla on todettu lukivaikeus.

4 TAVOITE JA TARKOITUS

Kehittämistyöni tarkoituksena on kartoittaa, minkälaisia esteitä ja haittoja lukivaikeus on aiheuttanut aikuisopiskelijan opiskelussa ja minkälaista tukea hän on saanut. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millaisia lukivaikeuksia aikuisopiskelijoilla on. Teemahaastattelujen avulla pyrin kartoittamaan käytännön selviämiskeinoja ja saatua tukea. Lisäksi selvitän työssäni erilaisia näyttöön perustuvia lukivaikeuden tukimuotoja.

Kehittämistyössäni etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia lukivaikeuksia aikuisopiskelijalla on ja miten lukivaikeus ilmenee ja vaikuttaa opiskeluun? Miten lukivaikeus on näkynyt aikuisopiskelijan elämänculussa?
2. Minkälaisen lukivaikeuteen liittyvän tuen aikuisopiskelija on kokenut olevan itselleen hyödyksi?
3. Minkälaisesta tuesta lukivaikeuksinen aikuisopiskelija näytön perusteella hyötyy?

5 MENETELMÄT JA ETENEMINEN

Kehittämistyö tarkoittaa saadun tiedon käyttämistä tuotteiden, tuotantoprosessien, menetelmien ja järjestelmien aikaansaamiseen tai parantamiseen (Järvikoski & Härkäpää 2011, 258). Kehittämismenetelmäksi opinnäytetyöhöni valikoitui palvelumuotoilu. Tiedonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Tukitoimien suunnittelussa käytin haastattelujen lisäksi näyttöön perustuvan toiminnan etsimistä. Näyttöön perustuvan käytännön tarkoituksena on kehittää palveluja, jotka perustuvat tieteellisen tutkimuksen kriteerein tuotettuun tietoon (THL:n www-sivut 2012).

5.1 Aiheen valinta

Kiinnostus aikuisten lukivaikeuden tutkimiseen heräsi työssäni varhaiskasvatuksen erityisopettajana. Työni oleellinen osa on yhteistyö huoltajien kanssa ja usein keskustelemme lasten oppimisvaikeuksien yhteydessä myös huoltajien oppimiseen liittyvistä haasteista. Paitsi varhaiskasvatuksen erityisopettajana myös toimiessani ajoittain tuntiopettajana ammatillisessa aikuiskoulutuksessa esiin on noussut aikuisten kokemus lukivaikeudesta. Lasten lukivaikeudesta on viime aikoina ilmestynyt paljon tutkimuksia (Jyväskylän Yliopisto), aikuisten lukivaikeutta on tutkittu huomattavasti harvemmin. Keskusteluissa sekä lasten huoltajien että aikuisopiskelijoiden kanssa on noussut esiin lukivaikeudesta kärsivien negatiivinen oppijaminäkuva.

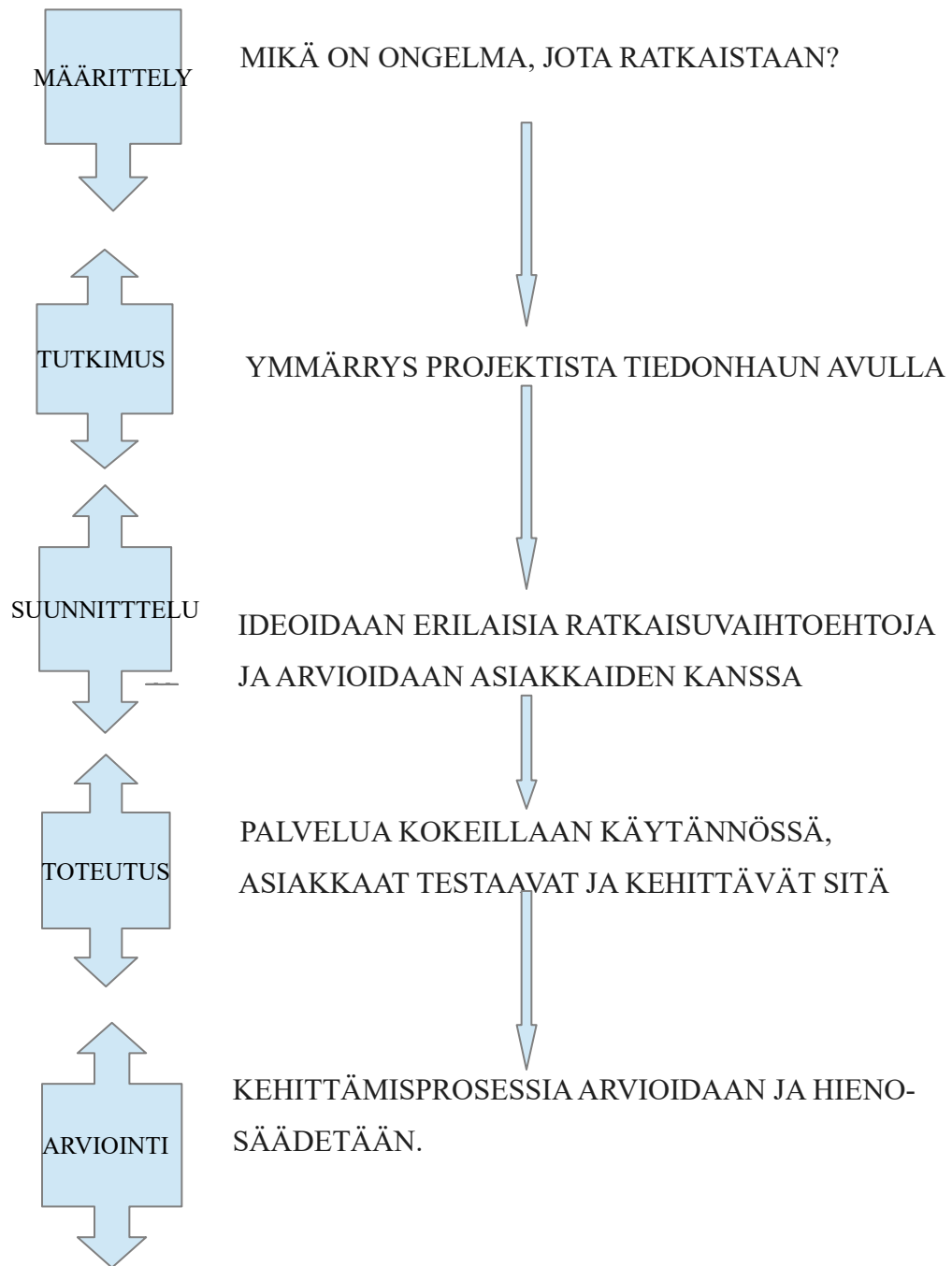
Kokemusteni lisäksi aiheen valintaan vaikuttivat lukivaikeuden kanssa eläneiden kokemukset. Löysin kehittämistehtäväprosessin alkuvaiheessa Lukihäiriö- nimisen www-sivuston, jonne lukivaikeudesta kärsivät ihmiset ovat kirjoittaneet kokemuksiaan oppimisestaan ja lukivaikeuden vaikutuksesta. Kirjoitukset olivat sävyiltään positiivisia. Senja Henell toteaaakin: ”Lukivaikeuden kanssa voi pärjätä.”

Marjukka puolestaan toteaa: ”Opin kaiken näkemällä ja kuulemalla, jos joku lukisi minulle kirjat ääneen, olisin ehkä selvinnyt paremmin koulussa. Lukion kolmannella luokanvalvoja sanoi, etten koskaan pääse ylioppilaaksi lukihäiriön takia.” Perttu kirjoittaa omasta lukivaikkeudestaan: ”Ymmärsin myös, että oppimisessa tärkeintä ei ole tekstien sanasta sanaan lukeminen, vaan jokaisen lauseen ja kappaleen sanoman sisäistäminen – helpommin sanottu, kuin tehty. Toisin sanoen, minkä tyylin koet itsellesi tehokkaimmaksi tavaksi oppia.” (Lukihäiriö www-sivut n.D.)

5.2 Palvelumuotoilu

Palvelumuotoilu on kehittyvä ja nuori lähestymistapa. Tuulaniemen mukaan (2010, 11) palvelumuotoilu on systemaattinen tapa lähestyä palveluiden kehittämistä samaan aikaan analyyttisesti ja intuitiivisesti. Sen nähdään olevan jäsenelty prosessi, joka syventyy ihmisten kokemuksiin ja arkeen (Stickdom & Schneider 2010, 102). Palvelumuotoilu ei ole rajattu tietylle osaamisalueelle, vaan se voidaan nähdä enemmänkin yleisenä ajattelutapana. Kaikki osaamisalueet voivat käyttää palvelumuotoilua yhteisenä kielenä kehittäessään palveluja. (SDT www-sivut n.D.)

Palvelumuotoilun toteuttamismallit ovat yleisiä ja niitä voi soveltaa erilaisiin palveluiden kehittämiseen. Palvelu muodostuu prosessista. (Tuulaniemi 2011, 127.) Prosessien määrä vaihtelee erilaisissa palvelumuotoilumalleissa. Esimerkiksi .Engine-mallissa on kolme päävaihetta, kun taas Prami käytti tutkimuksessaan ”Palvelumuotoilua pienesti” nelivaiheista prosessia. (Prami 2013, 50-52.) Tässä opinnäytetyössä käytän Tuulaniemen mukaista (2011, 127) viisivaiheista mallia, jossa palvelumuotoiluprosessi koostuu määrittelystä, tutkimuksesta, suunnittelusta, tuotannosta ja arvioinnista. Kuviossa 2. olen kuvannut palvelumuotoiluprosessia. Prosessi lähtee liikkeelle ongelman määrittelystä edeten tiedonhankintaan, jolloin rakennetaan ymmärrys projektista. Tiedonhankinnan jälkeen ideoidaan vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja arvioidaan niitä asiakkaiden kanssa. Palvelu tuotetaan käytännössä, jolloin asiakkaat testaavat ja kehittävät niitä. Lopuksi tapahtuu vielä kehittämisprosessin arviointia ja hienosäätöä. Palvelumuotoilussa on mahdollista ja suotavaakin palata prosessin aikaisempiin vaiheisiin. (Tuulaniemi 2011, 127.)

KUVIO 2. Palvelumuotoiluprosessin eteneminen

(Tuulaniemeä 2011 mukaellen.)

Palvelumuotoilun tavoitteena on tutkijan samaistuminen kohderyhmään ja luoda empaattista ymmärrystä ryhmän ihmisten kiinnostuksen kohteisiin ja rutiineihin. Käyttäjakeskeisyys, empaattinen ajattelu, käyttäjätutkimukset sekä asiakkaiden

kokemukset ja odotukset ovat keskeisiä palvelumuotoilussa. (Saraste 2014, 4; Stickdom & Schneider 2010, 102.) Asiakkaan kokemaa palvelua voidaan kuvata palvelupolun avulla. Siinä kuvataan asiakkaan kulkua ja kokemuksia palvelun aika-akselilla. (Turun Ammattikorkeakoulun www-sivut 2015.) Palvelupolku on asiakkaan palvelun kokonaisuus (Prami 2013, 10).

5.3 Palvelumuotoilu, teemahaastattelut ja näytön etsiminen kehittämistyössäni

Palvelumuotoilun avulla voidaan kehittää jo olemassaolevia palveluja (Innokylä www-sivut 2012). Palvelumuotoiluprosessi koostuu kehittämistehtävässäni viidestä vaiheesta: määrittelystä, tutkimuksesta, suunnittelusta, tuotannosta ja arvioinnista. Taulukossa 1. olen kuvannut palvelumuotoilun, teemahaastattelun ja näyttöön perustuvan toiminnan käyttöä kehittämistyössäni. Prosessi lähtee liikkeelle ongelman määrittelystä eli vastauksen etsimisestä ensimmäiseen tutkimuskysymykseen teemahaastattelun avulla. Laadulliset tutkimusmenetelmät soveltuvat palvelumuotoiluun asiakasymmärryksen lisäämisessä ja syventämisessä (Tuulaniemi 2011, 144). Tiedonkeruumenetelmänä laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää haastattelua, joka kohdistuu valikoituihin yksilöihin (Metsämuuronen 2002, 177). Tutkimusvaiheessa rakennetaan ymmärrys projektista ja samalla etsin vastausta toiseen tutkimuskysymykseen teemahaastatteluilla. Suunnitteluvaiheessa ideoidaan vaihtoehtoisia näyttöön perustuvia ratkaisumalleja. Kolmanteen tutkimuskysymykseen etsin vastausta näyttöön perustuvan toiminnan avulla. Palvelu tuotetaan käytännössä, jolloin asiakkaat testaavat ja kehittävät niitä. Prosessin neljännessä vaiheessa etsin vastausta viimeiseen tutkimuskysymykseen sekä teemahaastattelujen ja näyttöön perustuvan tutkimuksen avulla. Haastattelujen ja näyttöön perustuvan toiminnan pohjalta laadin ohjeistuksia aikuisten lukivaikeuden tukemiseen. Olennainen osa palvelumuotoilua on arviointi, mutta vaihetta en toteuttanut tämän kehittämistyön puitteissa rajallisen aikaresurssin vuoksi.

TAULUKKO 1. Palvelumuotoiluprosessin, teemahaastattelun ja näyttöön perustuvan tutkimuksen rooli kehittämistehävässäni.

PALVELUMUOTOILUPROSESSI	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE	TUTKIMUS-MENETELMÄ
Määrittely	Millaisia lukivaikeuksia aikuisopiskelijalla on ja miten lukivaikeus ilmenee ja vaikuttaa opiskeluun?	Teemahaastattelu Näytön etsiminen
Tutkimus	Minkälaisen lukivaikeuteen liittyvän tuen aikuisopiskelija on kokenut olevan itselleen hyödyksi? Millaisia käytäntöjä Winnovassa on käytössä lukivaikeuksiselle opiskelijalle?	Teemahaastattelu
Suunnittelu	Minkälaisesta tuesta lukivaikeuksinen aikuisopiskelija näytön perusteella hyötyy?	Näytön etsiminen
Tuotanto	Millaisia aikuisopiskelijan lukivaikeuksien tukimuotoja nousi aiemmissä näyttöön perustuvista tutkimuksista ja opiskelijoiden haastatteluista esiin?	Välineitä arjen oppimistilanteisiin teemahaastattelujen ja näyttöön perustuvan tutkimuksen avulla
(Arviointi)		

5.4 Teemahaastattelu

Teemahaastattelujen avulla pyrin etsimään vastauksia kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen:

- Millaisia lukivaikeuksia aikuisopiskelijalla on ja miten lukivaikeus ilmenee ja vaikuttaa opiskeluun? Miten lukivaikeus on näkynyt aikuisopiskelijan elämänsä aikana?
- Minkälaisesta tuesta lukivaikeuksinen aikuisopiskelija on kokenut olevan itselleen hyödyksi?

Teemahaastattelu on avoimen- ja lomakehaastattelun välimuoto. Aihealueet ovat teemahaastattelussa tarkkaan suunniteltu, mutta kysymyksille ei ole suunniteltu tarkkaa muotoa ja järjestystä. Haastattelu mahdollistaa sen, että tutkittavat voivat kertoa itseään koskevista asioista itse. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 197.) Teemahaastattelu sopii menetelmäksi tutkimuksiin, joissa vastaukset perustuvat yksilön omiin kokemuksiin ja haastattelu voidaan kohdentaa tiettyyn aihepiiriin (Hannila & Kyngäs 2008, 3).

Haastattelun kohderyhmänä oli Winnovassa opiskelevat aikuisopiskelijat, joilla on todettu jonkinasteinen lukivaikeus. Haastatteluun osallistuminen perustui vapaaehtoisuutten eli haastatteluun osallistumisesta kiinnostuneet ilmoittautuivat minulle.

Keväällä 2015 otin yhteyttä Winnovan erityisopetuksen koordinaattoriin sähköpostitse ja kerroin hänelle tutkimuksestani. Lisäksi informoin sähköpostitse Winnovan erityisopettajia, jotka toimivat aikuisopiskelijoiden kanssa. Sähköpostiyhteyden jälkeen sovin yhteyden ottaneisiin opettajien kanssa tapaamisen, jossa kerroin tarkemmin opinnäytetyön tarkoituksesta ja kohderyhmästä. Sovimme, että teen tiedotteen tutkimuksestani ja lähetän sen Winnovan aikuisopiskelijoille suunnatun koulutuksen vastuuopettajille. Vastuuopettajia lähestyin sähköpostitse, jossa kerroin tutkimuksestani ja liitteenä oli aikuisopiskelijoille jaettu tiedote tutkimuksestani. Liitteessä 1. on kopio opiskelijoille jaetusta tiedotteesta. Tiedotteen jakaminen jäi vastuuopettajien tehtäväksi. Opiskelijat saivat ottaa yhteyttä minuun puhelimitse ja sovimme haastattelupaikan ja -ajankohdan opiskelijalle sopivalla tavalla. Haastatteluihin ilmoittautui ensimmäisessä vaiheessa kolme opiskelijaa. Koska ilmoittautuneita oli vähän, jaoin vielä tiedotetta opiskelijaryhmälle erään opetusjakson lopussa. Myöhemmin haastatteluun ilmoittautui vielä kaksi opiskelijaa. Yhteensä haastatteluihin osallistui viisi aikuisopiskelijaa, joilla oli todettu jonkinasteinen lukivaikeus. Teemahaastattelun kysymykset on kuvattuna liitteessä 2.

Teemahaastattelujen analyysimenetelminä käytin teemoittelua ja tyypittelyä. Teemoittelu on usein ensimmäinen lähestymistapa haastattelun analysoinnissa. Sillä

tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja järjestämistä erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelun tarkoituksena on nostaa esiin tutkimusongelmia valaisevia teemoja. Tyypittelyllä tarkoitetaan prosessia, jossa aineistosta muodostetaan samankaltaisia tarinoita ja asioita sisältäviä ryhmiä. Tyypittelyn avulla aineistosta etsitään sellaisia asioita, jotka esiintyvät suuressa osassa tai kaikissa vastauksissa, Tyypittelyn avulla voidaan aineistosta etsiä myös poikkeavia asioita ja tarinoita. (Eskola & Suoranta 2000, 181-185.)

Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Nauhoitukset litteroin tarkasti heti haastattelun jälkeen (samana päivänä). Kirjoitin tekstit sanatarkasti, käytin tekstissä haastateltavien sanomaa tekstiä muuttamatta sitä kirjakieleksi. Litteroidut haastattelut luin useaan kertaan. Haastatteluja lähdin teemoittamaan aihe kerrallaan. Haastattelun aiheet nousivat esiin teemoina. Litteroidusta teksteistä leikkasin tiettyyn teemaan kuuluvat siteeraukset ja teippasin tekstit yhteen. Teemoittelun jälkeen lähdin tyypittelemään yhtä teemaa kerrallaan. Etsin haastatteluista samankaltaisia asioita ja yliviivasin ne keltaisella värillä. Punaisella taas yliviivasin haastatteluista asiat, jotka poikkesivat muista haastatteluista. Liitteessä 3 olen koonnut esimerkkejä haastattelujen teemoittelusta ja tyypittelystä. Tyypillisen piirteen kriteerinä pidin sitä, että asia mainitaan vähintään neljässä haastattelussa ja poikkeavaksi sitä, jos asia on mainittu vain yhdessä haastattelussa. Haastattelujen määrä oli pieni, joten tyypilliset ja poikkeavat asiat, jotka nostin esiin, ovat tyypillisiä ja poikkeavia tässä otoksessa.

5.5 Näyttöön perustuvan toiminnan etsiminen

Näyttöön etsimisen avulla pyrin löytämään vastausta kehittämistehtävän ensimmäiseen ja kolmanteen tutkimuskysymykseen:

- Millaisia lukivaikeuksia aikuisopiskelijalla on ja miten lukivaikeus ilmenee ja vaikuttaa opiskeluun? Miten lukivaikeus on näkynyt aikuisopiskelijan elämäntilanteessa?
- Minkälaisesta tuesta lukivaikeuksinen aikuisopiskelija näytön perusteella hyötyy?

Näyttöön perustuvan toiminnan päämääränä on tuottaa asiakkaalle mahdollisimman hyviä palveluja, jotka perustuvat tieteellisiin kriteereihin tuotettuun tietoon. Tämän edellytyksenä on parhaan ajantasaisen ja luotettavan tutkimustiedon käyttöä päätösten takana. (Elomaa & Mikkola 2010, 6.) Nykyisin tuotetaan paljon tietoa ja se on helposti saatavilla. Elomaan ja Mikkolan mukaan (2010, 12) näyttöön perustuvaa toimintaa kuvataan viisiportaisena prosessina, joka etenee vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa muotoillaan ongelmatilanne selkeään kysymyksen muotoon. Toisessa vaiheessa haetaan systemaattisesti paras mahdollinen saatavilla oleva näyttö. Kolmantena arvioidaan näyttöä kriittisesti luotettavuuden ja tutkimuskysymysten näkökulmasta. Prosessin neljännessä vaiheessa näyttöä sovelletaan käytäntöön ja viimeisessä vaiheessa toiminnan vaikutuksia arvioidaan. (Elomaa & Mikkola 2010, 12,20-21.)

Näyttöön perustuva käytäntö pohjautuu tutkitun tiedon ja hyväksi todettujen työskentelymallien käyttöön, toisin sanoen sellaiseen tietoon, jota tutkitaan kirjallisuuskatsauksella. Näyttöön perustuva käytäntö merkitsee mahdollisimman hyvien ja tehokkaiden työskentelymallien käyttämistä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 120.) Kirjallisuuskatsaus muodostaa tutkimuksen teoreettisen taustan ja sen tulee keskittyä tutkimusongelman kannalta tärkeään kirjallisuuteen. Sen avulla saadaan selville se, miten asiaa on aiemmin tutkittu ja miten kehittämistehtävä liittyy jo olemassaolevaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen. (Montonen n.D.) Tutkimusnäyttö pystytään ottamaan käytäntöön. Erilaisia kirjallisuuskatsauksia ovat systemaattinen kirjallisuuskatsaus, kuvaileva kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi. (Salminen 2011, 6).

Kirjallisuuskatsauksen avulla pyrin rakentamaan jonkinlaisen kokonaiskuvan aikuisen lukivaikeudesta ja laajentamaan tietämystäni aikuisten lukivaikeudesta sekä löytämään vastausta kolmanteen tutkimuskysymykseen. Elomaan ja Mikkolan viisiportaisen näyttöön perustuvan toiminta -mallin mukaan (2010, 6) lähdin miettimään asiaa tutkimuskysymyksen näkökulmasta.

Tiedonhaussa hyödynsin Kuntoutusportin tietokantaa, Satakunnan Ammattikorkeakoulun kirjaston Finna- ja Tyrni-tietokantoja sekä Jyväskylän Yliopiston JYKDOK-tietokantaa. Asiasanoina käytin etsinnöissä YSA:sta (Yleinen Suomalainen Asiasanasto) löytyviä termejä. Kaikista tietokannoista etsin tutkimusartikkeleja tai projektin loppuraportteja. Asiasanoina kaikkien tietokantojen ensimmäisissä hauissa käytin ”lukivaikeus and aikuiset”. Koska hakutuloksia ensimmäisissä hauissa löytyi kaikista tietokannoista yhteensä vain yksi, tein kaikissa tietokannoissa myös toisen haun.

Kuntoutusportin tietokannasta löytyi taulukossa 2. kuvatus prosessin mukaisesti yksi varteenotettava tutkimusartikkeli tai projektin loppuraportti liittyen aikuisten lukivaikeuteen. Kuntoutusportin tietokannasta hain tutkimusartikkeleja tai projektin loppuraportteja hakusanoilla ”lukivaikeus and aikuiset”. Tuloksia ei löytynyt yhtään. Toisella haulla avainsanana käytin lukivaikeus- sanaa ja tuloksia sain yhteensä kuusi. Näistä suljin pois kohderyhmän erilaisuuden takia kaksi tutkimusartikkelia tai projektin loppuraporttia. Otsikon perusteella jäljelle jäi neljä, joista yksi tutkimusartikkeli tai projektin loppuraportti liittyi aikuisten lukivaikeuteen. Kehittämistehtävän teoreettisessa viitekehyksessä en kuitenkaan käyttänyt tätä tutkimusta, koska en perehtynyt tutkimuksessani lukivaikeuden arviointiin.

TAULUKKO 2. Kuntoutusportin tietokannasta etsittyä näyttöä.

<p>1. HAKU Sisäänottokriteerit: 1. Perushaku hakusanoilla lukivaikeus and aikuiset 2. tutkimusartikkeli tai projektin loppuraportti</p>	<p>N= 0</p>
<p>2 HAKU Sisäänottokriteetit: 1. Perushaku hakusanalla lukivaikeus 2 . Tutkimusartikkeli tai projektin loppuraportti</p> <p>Otsikon perusteella valitut</p> <p>Saatavuuden ja tiivistelmän perusteella valitut</p> <p>Koko teoksen perusteella valitut</p> <p>Nukuri, J. 2010. Aikuisten oppimisvaikeuksien psykologinen arviointi.</p>	<p>N = 6</p> <p>Poissulkumenetelmät: 1. erilainen kohderyhmä otsikon perusteella</p> <p>N=4</p> <p>Poissulkumenetelmät: 1. tiivistelmää ei saatavilla 2. Aihe / sisältö ei otsikosta huolimatta tue tämän tehtävän aihetta</p> <p>N=3</p> <p>Poissulkumenetelmät 1. koko teksti ei saatavilla</p> <p>N=1</p>

Satakunnan Ammattikorkeakoulun kirjaston Finna-tietokannasta löytyi taulukon 3. mukaan kaksi vartenotettavaa tutkimusartikkeliä tai projektin loppuraporttia liittyen aikuisten lukivaikeuteen. Finna-tietokannasta ensimmäisen haun hakusanoina käytin käsitteitä ”lukivaikeus and aikuiset”. Tuloksia ei löytynyt yhtään. Toisella haulla lukivaikeus-käsitteen tilalla käytin käsitettä oppimisvaikeudet ja tuloksia sain

yhteensä kymmenen. Tuloksista suljin pois amk-opinnäytetyöt ja ne, joissa kohderyhmä otsikon perusteella oli erilainen kuin tässä kehittämistehtävässä. Otsikon perusteella tutkimusartikkeleja tai projektin loppuraportteja löytyi viisi ja niistä kahdesta löytyi koko raportti. Finna-tietokannasta löydettyjä Korkeamäen tutkimuksia aikuisten lukivaikeudesta olen hyödyntänyt kehittämistehtävässä.

TAULUKKO 3. Finna -tietokannasta etsittyä näyttöä.

<p>1. HAKU Sisäänottokriteerit: 1. Tarkennettu haku sanoilla lukivaikeus and aikuiset 2. Käytössä kaikki kentät 3. vuosilta 2000-2015</p>	<p>N= 0</p>
<p>2. HAKU Sisäänottokriteerit; 1.Tarkenneettu haku sanoilla oppimisvaikeudet and aikuiset 2. Käytössä kaikki kentät 3. Vuosilta 2000-2015 4. Tutkimusartikkeli tai hankkeen loppuraportti</p> <p>Otsikon perusteella valitut</p> <p>Saatavuuden ja tiivistelmän perusteella valitut</p> <p>Koko tekstin perusteella valitut</p> <p>Korkeamäki, J. 2010. Aikuisten oppimisvaikeudet - näkökulmia selviytymiseen.</p> <p>Korkeamäki, J. 2010. Aikuisten oppimisvaikeuksien tunnistaminen, arviointi ja kuntoutus: Opi oppimaan- hankkeen toimeenpano ja tulokset.</p>	<p>N= 10</p> <p>Poissulkumenetelmät: 1. Amk-opinnäytteet 2. kohderyhmä erilainen kuin tässä tutkimuksessa otsikon perusteella</p> <p>N=5</p> <p>Poissulkumenetelmät: 1. tiivistelmä tai / ja koko teksti saatavilla</p> <p>N=2</p> <p>Poissulkumenetelmät: 1. Koko teksti ei saatavilla</p> <p>N= 2</p>

Satakunnan Ammattikorkeakoulun Tyrni- tietokannasta ei löytynyt taulukossa 4. kuvatus prosessin mukaisesti yhtään tutkimusartikkelia tai projektin loppuraporttia poissulkujen jälkeen. Ensimmäisen haun hakusanoina käytin ”lukivaikeus and aikuiset” ja toisella haullla ”lukivaikeus or aikuiset”. Toisella haullla tuloksia tuli 232, joista poissulkemalla amk-opinnäytetyöt ja kohderyhmän erilaisuuden jälkeen jäljelle jäi yhdeksän tutkimusta tai loppuraporttia. Suljin näistä pois aiemmissa hauissa mainitut (Finna - ja Kuntoutusportin - tietokannat) teokset sekä ne, joista ei ollut saatavilla tiivistelmää tai koko teosta.

TAULUKKO 4 Tyrni- tietokannasta etsittyä näyttöä.

<p>1. HAKU Sisäänottokriteerit 1. Tarkennettu haku käsitteillä lukivaikeus and aikuiset 2. Kaikki kentät käytössä 3. Vuosilta 2000-2015</p>	<p>N=0</p>
<p>2. HAKU Sisäänottokriteerit 1. tarkennettu haku käsitteillä lukivaikeus or aikuiset 2. Kaikki kentät käytössä 3. Vuosilta 2000-2015</p> <p>Otsikon perusteella valitut</p>	<p>N= 232</p> <p>Poissulkumenetelmät: 1, Amk-opinnäytteet 2, kohderyhmä erilainen kuin tässä tutkimuksessa otsikon perusteella</p> <p>N= 9</p> <p>Poissulkumenetelmät: 1. Aiemmissa hauissa esiin nousseet teokset (Finna tai Kuntoutusportti) 2. Tiivistelmää tai koko tekstiä ei saatavilla</p>
<p>Saatavuuden ja tiivistelmän perusteella valitut</p>	<p>N= 0</p>

Koska löysin vain vähän vartenotettavia artikkeleita tai projektin loppuraportteja aikuisten lukivaikeudesta, lähdin etsimään niitä myös Jyväskylän Yliopiston JYKDOK-tietokannasta, koska siellä on tutkittu pitkään familiaalista lukivaikeutta. Taulukossa 5. olen kuvannut näyttöön perustuvan toiminnan etsimistä aikuisten

lukivaikeudesta JYKDOK: tietokannasta. Etsinnän tuloksena löytyi Tikkanen tutkimus ”Aikuisen lukivaikeus, koulutus ja työura”.

TAULUKKO 5. JYKDOK- tietokannasta näyttöön perustuvan toiminnan etsimistä.

HAKU Sisäänottokriteerit 1. Tarkennettu haku käsitteillä lukivaikeus and aikuiset 2. Julkaisumaa Suomi 3. Vuosilta 2000-2016 4. elektroninen aineisto	N=1
Otsikon perusteella valitut	N=1
Koko tekstin perusteella valitut	N=1
Tikkanen, A. 2005. Aikuisen lukivaikeus, koulutus ja työura	

(Kiela 2015)

Valitsemistani tietokannoista löytämäni artikkelien, tutkimusten ja hankkeiden vähäisyyden takia päädyin etsimään aikaisempia tutkimuksia aikuisten lukivaikeudesta Opettaja-lehden ja ”Oppimisvaikeudet ja erilainen oppiminen” -facebookryhmän artikkelien perusteella. Tutustuin artikkelin jälkeen koko tutkimukseen, myös luotettavuuden ja käyttökelpoisuuden näkökulmasta. Tutkimukset olivat joko yliopiston väitöstutkimuksia tai -hankkeita sekä yksi on Kuntoutussäätiön hanke. Käyttökelpoisuutta tarkastelin tutkimuksen sisällön ja kehittämistehtäväni tutkimuskysymysten valossa. Kehittämistehtävässä hyödynsin kahdeksaa Opettaja-lehden tai ”Oppimisvaikeudet ja erilainen oppiminen” -facebookryhmän kautta löydettyä tutkimusta tai hankkeen loppuraporttia.

5.6 Raportointi

Kirjoittaminen on oleellinen osa tutkimusprosessia. Valmista tutkimusta voidaan kutsua raportiksi. Tutkimuksessa kieli toimii välineenä, jolla kuvataan, kuvaillaan, jäsennetään, abstrahoidaan ja määritellään tutkimuksen kohdetta. (Koppa 2009.) Kehittämistyöni tarkoituksena oli kartoittaa ja selvittää. Tutkimuksen tulokset pohjautuvat usein kielellä tapahtuvaan merkityksenantoon. Aiheissa, joissa tutkijan asema on merkityksellinen, tutkijan pitää olla tarkkana siitä, miten hän aiheesta kirjoittaa ja millaisia ilmaisuja käyttää. (Koppa 2009.) Kehittämistyössäni tärkeänä välineenä toimii kieli ja tulokset pohjautuvat kielellä tapahtuvaan merkityksenantoon. Olen työstänyt kehittämistyötä kaiken kaikkiaan kahden vuoden aikana. Olen kirjoittanut rinnakkain sekä valmistuvaa raporttia että ”reflektointipäiväkirjaani”.

Kirjallisen raportin valmistumisen jälkeen tarkoituksena on selvittää saatuja tuloksia Winnovassa. Ajankohdan ja tarkemman kohderyhmän sovimme Winnovan edustajan kanssa ennen suullista raportointitilaisuutta. Kehittämistehtävä on julkinen. Se julkaistaan Ammattikorkeakoulun Theseus-tietokannssa. Tämän lisäksi lähetän valmiin kehittämistehtäväni Winnovan edustajalle sähköpostitse.

6 TULOKSET

6.1 Lukivaikeus aikuisen elämässä

Haapasalon ja Korkeamäen mukaan (2009,11) Suomessa lukivaikeus näkyy lukemisen ja kirjoittamisen hitautena sekä työläytenä, virheinä kirjoittamisessa, vieraiden kielten oppimisen vaikeutena ja työmuistin kapeutena. Kehittämistyössänikin haastateltavat nostivat esiin tyypillisinä lukivaikeuden aiheuttamina hankaluuksina lukemisen ja kirjoittamisen työläyden sekä kirjoitusvirheet. Poikkeavasti yksi haastateltava ei ollut kokenut lukivaikeutensa näkyvän lukemisen ja kirjoittamisen hitautena eikä kirjoitusvirheinä. Luetun ymmärtämisen vaikeus nousi esiin kaikissa haastatteluissa. Se näkyi haastateltavien elämässä vaikeuksina matematiikan sanallisissa tehtävissä, kirjoitelmien laadinnassa sekä luetun tekstin ymmärtämisessä. Taipale tutki matematiikan, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien päällekkäisyyttä ja hän näki päällekkäisyyden olevan yhteydessä koettuihin oppimisvaikeuksiin (Taipale 2010,134). Vieraiden kielten oppiminen ja työmuistin kapeus nousivat myös tyypillisiksi lukivaikeuden piirteiksi haastatteluissa. Yksi haastateltava kertoi, että kielten oppiminen ei ole ollut hänelle haasteellista.

Lukivaikeus heijastuu elämän eri alueilla, ei vain lukemiseen ja kirjoittamiseen (Taipale 2010, 146). Lukivaikeus vaikuttaa koko persoonallisuuteen (Jokinen 2008, 14). Tikkasen mukaan (2005, 28) lukivaikeudella on kokonaisvaltainen vaikutus aikuisen ihmisen elämään. Haapasalon ja Korkeamäen tutkimuksen mukaan (2009, 30-32) lähes puolet tutkimukseen osallistuneista koki oppimisvaikeuksien vaikuttaneen paljon omiin elämänvalintoihin. Haastatteluissa nousi esiin lukivaikeuden vaikutuksesta käsitykseen itsestä oppijana, koulutusvalintoihin, harrastuksiin, sinnikkyyden kasvamiseen sekä omien vahvuuksien löytämiseen.

Tikkanen totesi tutkimuksessaan (2005, 29) lukivaikeudesta kärsivällä aikuisella olevan muita enemmän sekä epäsuotuisia kokemuksia lapsuudessa että negatiivisia koulukokemuksia. Kehittämistyöni haastatteluissa mainitut negatiiviset oppimiskokemukset liittyivät kouluun. Haastateltavat kertoivat lukivaikeuden vaikuttaneen käsitykseensä itsestä oppijana. *“Ilman tätä mä luottaisi varma enemmän itteeni”*-ilmaisuu kuvastaa hyvin kaikkien haastateltavien näkemystä lukivaikeuden vaikutuksesta oppijaminäkuvaan. *“Mul oli kaikki aineet aina niitä punaisii viivoja täynnä. Tuli semmone olo, et opettaja piti iha niinku tyhmänä- ainaki tuli semmone olo.”* Edellinen ilmaisu kuvastaa hyvin haastateltavien tuntemuksia itsestä oppijana lapsuuden kokemusten valossa. Aikaisempien kokemusten perusteella haastateltavat kokivat joko itse ajatelleensa tai ympäristössään tulleen leimatuksi ”tyhmäksi, erilaiseksi oppijaksi”. Lukivaikeus yhdistetään vieläkin yleiseen älykkyystasoon. Taskinen nosti tutkimuksessaan erääksi lukivaikeuden haasteeksi opettajien ja ympäristön tiedonpuutteen. (Taskinen 2008, 38,42.) Myös Rädyn tutkimuksessa (2016, 4) korostuu opetushenkilökunnan koulutuksen merkitys, jotta tukea tarvitsevien aikuisopiskelijoiden tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan. Haastatteluissa ei mainittu suoraan opettajien ja ympäristön tiedonpuutetta lukivaikeudesta, mutta tunnetasolla opiskelijat olivat kokeneet ympäristössään negatiivisia tuntemuksia mm. ihmettelyä, vähättelyä, ”tyhmäksi leimaamista”.

Haastateltavat kertoivat lukivaikeuden vaikuttaneen heidän koulu- ja opiskeluvalintoihinsa. Kaikki haastateltavat opiskelivat ammatillisessa oppilaitoksessa. Kukaan heistä ei ollut harkinnut vaihtoehdoksi teoreettisempaa lukio-opiskelua. Ammatillisiin aikuisopintoihinkin hakeutuminen oli tyypillisesti haastateltavilta vaatinut pohdintoja ja uskallusta. Tikkanen tutkimuksen mukaan (2005, 25-28) dysleksiaryhmässä 7,9 % osallistuneista ei ollut ollenkaan ammatillista koulutusta, kun muissa ryhmissä kaikilla osallistuneilla oli jokin ammatillinen koulutus. Työvuosia oli enemmän lukivaikeusaikuisilla kuin muilla. Lukivaikeudesta kärsivillä aikuisilla ei ollut enempää työttömyyttä kuin muissa tutkimuksessa olleissa ryhmissä, sen sijaan ammatillinen status oli heillä muita tutkimukseen osallistuneita matalampi. Dysleksiaryhmän jäsenistä ei kukaan ollut johtavassa asemassa. (Tikkanen 2005, 1,25-28.)

Uravalinnan ja oppijaminäkuvan lisäksi lukivaikeus oli vaikuttanut tyypillisenä piirteenä haastateltavien harrastusten valintaan. Haastateltavat kokivat itsensä kömpelöiksi. Koettu kömpelyyden tunne ja hahmottamisen vaikeudet olivat vaikuttaneet liikunta- sekä lukuharrastuksen valintoihin. Haastateltavat nostivat esiin myös sen, että opiskelu vie heiltä enemmän aikaa kuin muilta opiskelijoilta, vapaa-aikaa kuluu enemmän opiskelun parissa kuin muilla. He kokivat, että harrastuksille ei jää aikaa. Yksi haastateltavista ei maininnut haastattelussa opiskelun vievän tavallista enempiä aikaa. Eräässä haastattelussa nousi esiin lukivaikeuden vaikuttaneen vuorovaikutukseen ryhmässä: haastateltava kertoi, että hänen on vaikea ymmärtää kielikuvia, huumoria ja vitsien sisältöä. Tämän takia hän on kehittänyt tekniikan: kun ryhmän muut jäsenet reagoivat opiskelukaverin kerrontaan nauramalla, hän nauraa mukana, vaikka ei ole ymmärtänyt, mitä hauskaa kertomuksessa oli. Yhdessä haastattelussa nousi esiin lisäksi oppimisympäristön rauhallisuuden merkitys. Haastateltava koki rauhattomassa ja kiireisessä ympäristössä kiirehtivänsä liikaa. Ympäristö ikäänkuin asettaa paineita kiirehtimiseen.

Kehittämistyöni haastatteluissa nousi esiin joitakin lukivaikeuden vaikutuksia aikuisopiskelijan elämään. Lukivaikeuden aiheuttamat esteet ja haitat ovat tyypillisiä tässä otoksessa. Haastateltavat nostivat esiin myös lukivaikeuden kasvattaneen sinnikkyyttä, koska he joutuivat ponnistelemaan oppimisessaan tavaomaista enemmän. Samoin omien vahvuuksien ja itselle tyypillisen tavan oppia olivat löytyneet omien kokemusten jälkeen.

6.2 Aikuisen lukivaikeuden tukeminen

Lukivaikeuden kuntoutus helpottaa opiskelijan elämää, kohentaa itsetuntoa ja lisää selviytymisen mahdollisuuksia sekä opiskelussa että työelämässä (Haapasalo & Korkeamäki 2009, 11). Jokisen mukaan (2008, 14) aikuiset osaavat hyödyntää erilaisia selviytymiskeinoja ja korvaavia toimintoja. Haastatteluissakin tyypillisenä piirteenä nousi esiin oman oppimis- ja selviytymiskeinon löytyminen kokemusten kautta. Neljässä haastattelussa nousi esiin se, että lukivaikeus oli tunnistettu vasta aikuisopinnoissa. He itse olivat tunnistaneet jo aiemmin oppimisessaan lukivaikeuden piirteitä. Selviytymiskeinot olivat yksilöllisiä, mutta tukea he eivät

olleet kokeneet saavansa ennen aikuisopintoja. Sen sijaan yksi haastateltavista kertoi lukivaikeuden tunnistetun jo peruskoulussa ja hän oli kokenut saavansa opintoihinsa tukea siitä lähtien. Lukivaikeuden tunnistaminen vaikutti haastateltavien mielestä positiivisesti saatuun tukeen.

Taulukkoon 6. olen koonnut viidessä haastattelussa mainittuja tukimuotoja.

TAULUKKO 6. Haastatteluissa esiin nousseita tukimuotoja. (Kiela 2016.)

HAASTATTELU	TUKIMUOTOJA
I	<ul style="list-style-type: none"> - perheen tuki - rauhallinen ympäristö - oma sinnikkyys - ulkoa opettelu - tekemällä oppiminen - muistiinpanojen tekeminen, alleviivaukset - kertaaminen - tietokoneen käyttö - monikanavaisuus (oppiminen eri aistein)
II	<ul style="list-style-type: none"> - eriyttäminen - kokeet helpompia - äänikirjat - tietokoneen käyttö - lisäaika kokeessa - erityisopettajan tuki - koealueen laajuus jaettu pienempiin osiin - perheen tuki - tekemällä oppiminen - vertaistuki
III	<ul style="list-style-type: none"> - tietokoneen käyttö - perheen tuki - tekemällä oppiminen - mallittaminen - käsiteltävään asiaan perehtyminen etukäteen
IV	<ul style="list-style-type: none"> - perheen tuki - ääneen lukeminen (kotona) - kertaaminen, opitun asian ääneen kertominen - tietokoneen käyttö - tekemällä oppiminen - kuvat apuna (esim. käyttöohjeissa) - omia muistisääntöjä - viivottimen käyttö apuna lukemisessa (rivillä pysyminen)
V	<ul style="list-style-type: none"> - ystävän tuki - tekemällä oppiminen - kertaaminen ja sisäinen puhe - tietokoneen käyttö - muistiinpanojen tekeminen - alleviivaukset

Jokaisessa haastattelussa nousi esiin tukimuotoina tietokoneen käyttö, lähipiirin tuki sekä tekemällä oppiminen. Tenttijärjestelyihin liittyviä tukimuotoja mainittiin haastatteluissa kolme (3) ja teknisiin apuvälineisiin liittyviä oli seitsemän (7). Opetusmateriaaleihin ja -järjestelyihin liittyviä tukitoimia nousi esiin yhteensä kolme (3), sen sijaan kukaan ei maininnut mitään henkilökohtaiseen ohjaukseen liittyvää tukimuotoa. Perheen ja lähipiirin tuki oli tärkeä tukimuoto, mainintoja oli yhteensä kuusi (6). Monikanavaisuudella tässä tarkoitan oppimista usean aistin kautta. Monikanavaisiin oppimistapoihin kuuluvia tukimuotoja mainittiin haastatteluissa yksitoista (11) sekä tekemällä oppimisen - kategoriaan kuuluvia tukimuotoja seitsemän kertaa (7). Muista tukimuodoista koonnissa on yksittäismainintoja.

Haastateltavat käyttivät tietotekniikkaa apuna kirjoitusvirheiden havaitsemisessa. Tietotekniikan monipuoliset mahdollisuudet olivat haastatteluun osallistuneille aikuisopiskelijoille vieraita. (Hämäläinen 2016, 5.) Samoin tekemällä oppiminen oli tärkeä tukimuoto jokaiselle haastatteluun osallistuneelle. Oppiakseen helpommin haastateltavat mainitsivat käyttävänsä monia aistikanavia yhtäaikaan. Kun lukee tekstiä ääneen, tekstiin reagoi sekä kuulon että näköaistin kautta. Monikanavaisissa tukimuodoissa tuli esiin jokaiselle omin tapa oppia.

Taulukkoon 7. olen koonnut kuuden kehittämistyössäni aiemmin käsiteltyjen (luku 2.3) tutkimusten mukaisia lukitaitojen tukimuotoja. Koonnista olen jättänyt pois Tikkasen pro gradu-tutkielman, koska kyseisessä tutkimuksessa ei käsitellä käytettyjä tukimuotoja.

TAULUKKO 7. Lukitaitojen tukimuotoja ko. tutkimuksissa. (Kiela 2016.)

TUTKIMUKSEN HANKKEEN TEKIJÄ/T	TAI	TUKIMUOTOJA
Riihilahti (2008,29.)		<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan henkilökohtainen ohjaus - Lisäaika tehtävien suorittamiseen - Huomion kiinnittäminen opettajan omaan ilmaisuun - Huomioin kiinnittäminen opetusmateriaalin sisältöön ja ulkoasuun - Monipuoliset ilmaisutavat - Lukivaikeuden huomioiminen arvioinnissa - Tenttitilanteissa: tentittäväm osion laajuus / kerta, tenttiaika, uusintamahdollisuudet - Yhteenveto käsitellystä asiasta
Korkeamäki (2010, 29, 49-53.)		<ul style="list-style-type: none"> - Lisäaika - Tietokoneen käyttö - Nauhurien käyttö - Äänikirjat - Luentojäsennykset - Tuutorointi - Vaihtoehto kirjallisille kokeille, suulliset tentit - Rauhallinen koetilanne - Ääneen lukeminen - Kokonaisuuksien jakaminen osiin
Puumalainen (2015, 26-28.)		<ul style="list-style-type: none"> - Työtehtävien jakaminen työntekijän vahvuuksien mukaan - Työkaverin apu hankalissa työvaiheissa - Huolellinen perehdytys - Lisäaika - Työtä helpottavien apuvälineiden tarjonta
Taskinen (2008, 12, 36.)		<ul style="list-style-type: none"> - Oppituntien rakenne ja selkeä materiaali käytössä - Lisäaika - Isokirjaimiset tehtävät - Erillinen koetila - Tietokoneen käyttö - Suurennuslasin, lisävalon ja väritaskun käyttö - Äänikirjat - Pidempi laina-aika kirjoihin - Tenttikysymysten selkeys - Tenttikysymysten ääneen lukeminen - Tenttikysymysten tarkennusmahdollisuus - Mahdollisuus suullisiin tentteihin - Tenttien jälkeen palautekeskustelu - Pari- ja ryhmätenti
Vanninen (2012, 85-89.)		<ul style="list-style-type: none"> - Aivopuoliskoiden aktivoiminen harjoitusohjelmalla
Räty (2016, 108-109.)		<ul style="list-style-type: none"> - Lisäopetus - Tuki tehtävissä - Erilaiset tenttijärjestelyt - Suullisia tenttejä

Taulukkoon 7. olen koonnut kuuden suomalaisen tutkimuksen lukitaitojen tukimuodoista yhteenvedon. Erilaisiin tenttijärjestelmiin liittyviä tukimuotoja on taulukossa yhteensä kaksitoista (12) ja teknisten apuvälineiden käytöstä seitsemän (7). Tukitoimet, jotka liittyy erilaisiin opetusmateriaaleihin ja -järjestelyihin, tuodaan esille yhteensä myös seitsemän kertaa (/). Henkilökohtainen ohjaus mukaan lukien ryhmän antama tuki mainitaan tukitoimien joukossa yhteensä seitsemän (7) kertaa

sekä lisäajan käyttömahdollisuutta neljä kertaa (4). Muista tukimuodoista koonnissa on yksittäismainintoja.

Millaisia aikuisopiskelijan lukivaikeuksien tukimuotoja nousi aiemmissä näyttöön perustuvista tutkimuksista ja opiskelijoiden haastatteluista esiin? Taulukossa 8. olen kuvannut sekä haastatteluissa että kuudessa suomalaisessa tutkimuksessa (luku 2.3) esiin nousseita tukimuotoja ja verrannut niiden tukimuotoluokittelujen määrää keskenään.

TAULUKKO 8. Teemahaastatteluissa ja tutkimuksissa esiin nousseitten tukimuotoluokkien vertailua. (Kiela 2017.)

TUKIMUOTO LUOKITTELUN MUKAAN	MÄÄRÄ TEEMAHAASTATTELUISSA	MÄÄRÄ TUTKIMUKSISSA	KO.
Tenttijärjestelyt	3	12	
Tekniset apuvälineet	7	7	
Opetusmateriaalit ja -järjestelyt	3	7	
Henkilökohtainen ohjaus & lähipiirin antama tuki	- 6	4 / 3 /	yht. 7
Lisäaika	-	4	
Monikanavaisuus	11	-	
Tekemällä oppiminen	7	-	
Muu	3	4	

Taulukosta 8. käy ilmi, että erilaisiin tenttijärjestelihin liittyviä tukimuotoja mainittiin useammin tutkimuksissa kuin haastatteluissa. Poikkeavuus voinee selittyä haastatteluissa esiin nousseelle perusteelle: Haastateltavat kertoivat, että heidän opinnoissaan laaditaan enemmän erilaisia esseitä ja raportteja kuin varsinaisia tenttejä. Oppiminen osoitetaan erilaisin tehtävin eikä niinkään tenttein. Sen sijaan tekniset apuvälineet nousivat sekä haastatteluissa että tutkimuksissa tärkeäksi tueksi. Haastatteluissa tärkein tekninen apuväline oli tietokone, tutkimuksissa teknisten apuvälineiden kirjo oli laajempi kuin haastatteluissa. Tutkimuksissa esiin nousi opetusmateriaalien ja -järjestelyjen -kategoriaan kuuluvia tukimuotoja ja ne olivat pääasiassa opettajaan liittyviä toimia. Henkilökohtaista ohjausta ei käsitelty tukimuotona yhdessäkään haastattelussa, sen sijaan oman perheen ja lähipiirin tuki

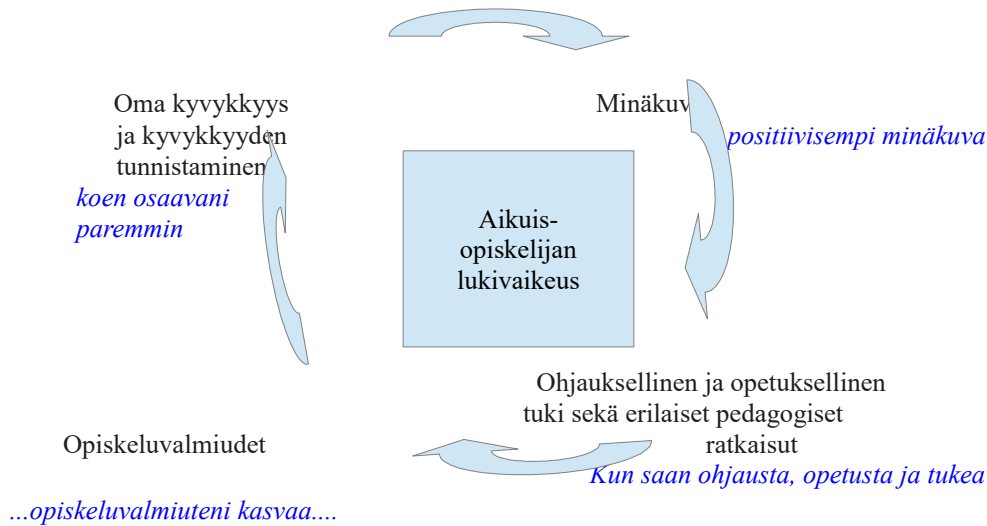
koettiin jokaisessa haastattelussa erittäin tärkeäksi. Tämä tuki oli tarkistamista, neuvomista, lomakkeen täyttämistä tai keskustelua lukivaikeudesta. Yhdessä haastattelussa mainittiin vertaistuki, opiskeluryhmän tuki. Puumalaisen tutkimuksen mukaan (2015, 26-28) työkaverin apu hankalissa työvaiheissa ja huolellinen perehdytys ovat tärkeitä lukivaikeuden tukimuotoja. Myös Korkeamäki (2010, 29) mainitsee eräänä tukimuotona tuutoroinnin, joka voidaan sisällyttää ympäristön ihmisten tuomaan tukeen. Hän puhuu myös oppimisvaikeuden kielteisiltä tekijöiltä suojaavista tekijöistä. Niitä hänen mukaansa ovat muilta saatava tuki, itsetuntemus ja omien vahvuuksien löytäminen. (Korkeamäki 2010 , 29.)

Haastatteluissa nousi esiin tärkeiksi tukimuodoiksi oppimisen monikanavaisuus ja tekemällä oppiminen. Haastateltavat olivat löytäneet kokemustensa kautta omat oppimis- ja selviytymiskeinonsa ja ne perustuivat juuri eri aistien kautta ja tekemällä oppimiseen. Tutkimuksissa ei ollut mainintaa oppimisen monikanavaisuudesta tai tekemällä oppimisesta.

7 AIKUISOPISKELIJAN LUKIVAIKEUDEN TUKEMINEN - TAVOITTEENA POSITIIVISUUDEN KEHÄ

Lukivaikeus on pysyvä ominaisuus ja sen tukeminen pitäisi sovittaa eri elämänvaiheen tarpeisiin. Aikuiskoulutuksessa tuki lukivaikeuteen pitäisi räätälöidä kunkin opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaan (Opettajalehti 11/2016, 17). Tavoitteena on tuottaa myönteisiä kokemuksia oppimisesta jokaiselle. Lukivaikeudesta kärsivällä aikuisopiskelijalla on usein aiempia, kielteisiä kokemuksia oppimisesta. Jotta aikuisopiskelijan lukivaikeutta voidaan tukea, pitää aluksi selvittää, minkälaisia hankaluuksia opiskelijalla on (Riihilahti 2008, 8). Vaikeuksien lisäksi pitää huomioida opiskelijan vahvuudet ja ympäristön mukauttaminen tukea suunniteltaessa (Haapasalo & Korkeamäki 2009, 91). Korkeamäki käytti tutkimuksessaan ”Aikuisten oppimisvaikeudet” käsitettä kielteisiltä seurauksilta suojaavia tekijöitä. Hän tarkoittaa niillä tekijöitä, jotka auttavat ja tukevat selviytymistä lukivaikeuden kanssa. Hänen mukaansa eräinä suojaavina tekijöinä ovat lukivaikeuden aikainen tunnistaminen ja kunkin vahvuusalueen löytäminen itsetuntemuksen kannalta. (Korkeamäki 2010, 26.)

Kuviossa 3. olen kuvannut lukivaikeuden vaikutusta aikuisopiskelijaan. Tavoitteena on päästä mukaan positiivisuuden kehään. ”Kun saan ohjausta, opetusta ja tukea lukivaikeuteeni, opiskeluvalmiuteni kasvaa, koen osaavani paremmin ja minäkuvani muodostuu positiivisemmaksi” (Vierimaa 2014, 28). Rätty painotti tutkimuksessaan (2016, 4) yksilöllisten ratkaisujen merkitystä aikuisopiskelijan lukivaikeuteen. Teemahaastatteluisakin tyypillisenä piirteenä nousi esiin oman oppimis- ja selviytymiskeinon löytäminen kokemusten kautta. Sekä tutkijat (mm. Riihilahti, Korkeamäki) että haastateltavat korostivat lukivaikeuden varhaisen tunnistamisen tärkeyttä.

KUVIO 3. Lukivaikeuksien vaikutus aikuisopiskelijaan B.

(Jokista 2008 mukaellen.)

7.1 Lukivaikeus mukaan oppimissuunnitelmaan

Lukivaikeudet ovat haaste aikuisopiskelijoille, opettajille ja oppilaitokselle. Lukivaikeuden tukemiseksi tarvitaan aikuisopiskelijoille mahdollisuutta osallistua lukivaikeuden testaamiseen. Opiskelijalle tuki lukivaikeuteen pitäisi räätälöidä kunkin opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Tavoitteena on tuottaa myönteisiä kokemuksia oppimisesta.

Opiskelijalle laaditaan Winnovassa henkilökohtainen oppimissuunnitelma (Winnovan www-sivut B). Oppimissuunnitelmaan olisi tärkeää kirjata tieto opiskelijan mahdollisesta lukivaikeudesta. Silloin kun oppimissuunnitelmassa on merkintä opiskelijan lukivaikeudesta, suunnitelman laadintaan osallistuisi opiskelijan ja vastuopettajan lisäksi erityisopettaja. Opiskelija osaa kertoa omista vahvuuksistaan, oppimistavoistaan ja lukivaikeuden aiheuttamista vaikeuksista. Vastuopettaja tuo tiedon ammattitutkinnon vaatimuksista ja erityisopettaja Winnovan tukimahdollisuuksista ja resursseista lukivaikeuden tukemiseksi. Näin pystyttäisiin suunnittelemaan tuki kullekin aikuisopiskelijalle henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti.

7.2 Välineitä positiivisuuden kehään vertaisryhmästä

Haastateltavat nostivat esiin tärkeänä lähiympäristön tuen. He mainitsivat myös, että tunsivat häpeää lukivaikeutensa takia ja pyrkivät pitämään lukivaikeutensa piilossa muilta opiskelijoilta. Keskustelut erilaisista oppijoista ryhmässä todennäköisesti vähentäisi ennakkoluuloja. Lukivaikeudesta kärsivä aikuisopsikelija voisi saada välineitä keskusteluun vertaisryhmästä.

Eräänä ryhmämuotoisena kuntoutuksena lukivaikeuteen on Turun kristillisen opiston säätiön kehittämä Lukki-kuntoutus. Ryhmän tarkoituksena on ”osallistua mielekkääseen toimintaan, joka saa osallistujan tuntemaan itsensä aiempaa kestävämmäksi, vahvemmaksi ja kyvykkäämmäksi osallistumaan sosiaaliseen elämään”. Ryhmän tuki on olennainen osa kuntoutusta. Tavoitteena on luoda kertomus siitä, mitä lukivaikeus osallistujan elämässä merkitsee. Positiivisessa ja turvallisessa ympäristössä omasta kertomuksesta voi muokkautua aiempaa myönteisempi. (Teräsahjo 2004, VI.) Haastatteluissa esiin nousseeseen oppijaminäkuvaan ryhmäkuntoutus vaikuttaisi todennäköisesti positiivisesti. Haastateltavat mainitsivat, että he tunsivat häpeää lukivaikeutensa takia ja pyrkivät pitämään lukivaikeutensa piilossa muilta opiskelijoilta. Avoin keskustelu erilaisista oppijoista opiskeluryhmissä hälventäisi todennäköisesti ennakkoluuloja.

Lukki-ryhmän suositeltu koko on noin kymmenen henkilöä. Ryhmän on tarkoitus kokoontua kerran viikossa noin neljän kuukauden ajan. Kokoontumisia on kerran viikossa ja yksi kokoontuminen on kestoaltaan kaksi tuntia. Ryhmä on tarkoitettu henkilöille, jotka kokevat tarvitsevansa lukikuntoutusta. Lukki-ryhmää ohjaa aina koulutuksen saanut tuutori. Lukki-kansio jakautuu viiteen eri osa-alueeseen: itsensä tunteminen, lukivaikeuden tunnistaminen, vuorovaikutustaidot, aivojumppa ja oppiminen. Materiaalista voi valita ryhmälle sopivat jaksot ja osioiden käsittelyjärjestystä voi muuttaa. (Halonen ym. 2004, Ohjeita Lukki-kansion käyttäjälle.)

7.3 Malli opiskelijan yksilöllisen tuen suunnittelusta

Ruotsissa on kehitetty korkeakouluihinkin soveltuvia lukivaikeuden tukimuotoja. Niihin on myös taloudellisesti resursoitu. Tavoitteena on opiskelijoiden yhdenvertaisten mahdollisuuksien saavuttaminen. Korkeakoulut tarjoavat opiskelijoille erilaisia tukimuotoja. Jokaisessa Ruotsin yliopistossa toimii toimintarajoitteisten oikeuksia hoitava asiamies. Lisäksi joihinkin yliopistoihin on perustettu vammaispalveluyksikkö, jossa erilaisilla oppijoilla on mahdollisuus saada opiskeluun liittyvää tietoa ja palveluja. Opiskelijat pitivät erityisen tärkeänä yliopistossa työskentelevän vammaisasiamiehen ja lukivaikeuteen erikoistuneen dysleksiapedagogin roolia. Pedagogi antaa tietoa lukivaikeudesta, tekee suosituksia opiskelijan tukimuodoista, toimii lukivaikeuksisen opiskelijan asiamiehenä ja järjestää koulutusta lukivaikeudesta. (Taskinen 2009, 21-22.)

Lukivaikeuden tukimuodoista eniten opiskelijat käyttävät äänikirjoja. Niitä voi tilata valtakunnallisesta äänikirjakirjastosta. Opiskelija voi lähettää listan tarvitsemistaan kirjoista kirjastoon ja hän saa kirjastosta kirjoista digitaaliset Daisy-äänitteet. Äänikirjaston käyttö vaatii käyttäjältä diagnoositodistuksen. Kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus käyttää koulun nauhureita, joilla opiskelijat voivat nauhoittaa opettajien luentoja. Tenteissä voi käyttää tietokonetta, niihin saa lisäaikaa, tentin suorittaminen suullisesti on mahdollista ja tentissä voi käyttää avustajaa. Opiskelija voi myös lukea sekä tenttikysymykset että -vastaukset nauhurille. Opiskelija saa myös apua luentomuistiinpanojen tekemiseen ruotsalaisessa korkeakoulussa. Tätä tuenmuotoa opiskelijat käyttävät runsaasti, koska suurimmat vaikeudet lukivaikeuksisella opiskelijalla liittyy juuri muistiinpanotekniikkaan. Tukimuoto toimii niin, että luennoille osallistuvalla opiskelijalle maksetaan korvausta muistiinpanojen tekemisestä lukivaikeuksisen opiskelijan puolesta. Muutamissa ruotsalaisissa yliopistoissa on käytössä lukistudio, jossa voi opiskella rauhallisessa tilassa tietokoneen kanssa. Lukistudiossa on käytössä erilaisia apuvälineitä mm. kirjoittamisessa auttavia tietokoneohjelmia. (Taskinen 2009, 22-23.)

Opiskelijat käyttivät seuraavanlaisia tukimuotoja lukivaikeuteen:

- ”Nauhalle luettu kirjallisuus
- Äänikirjasoitin, Daisy-kaseteille
- Pidentetty tenttiaika
- Apua muistiinpanojen tekemiseen
- Kurssikirjojen pidentetty laina-aika
- Luentokalvot etukäteen
- Lukistudio
- Muistiinpanojen maksuton kopiointi
- Erillinen tenttitila
- Lisätentti
- Tenttikysymykset nauhalta
- Ylimääräistä ohjausapua
- Luentojen nauhoitus. ”

(Taskinen 2009, 23.)

7.4 Tietotekniikka tukena

Haastatteluissa nousi esiin tietotekniikan hyödyntäminen oikolukemiseen. Tietotekniikan monipuoliset mahdollisuudet olivat haastatteluun osallistuneille aikuisopiskelijoille kuitenkin vieraita. Tietotekniikka antaa monia vaihtoehtoisia tapoja lähestyä opittavaa asiaa, havainnollistaa sitä sekä luo mahdollisuuden kuvien, värien, videoiden ja pelien käyttämiseen oppimisen tueksi. Tietotekniikan avulla voi lukea mitä tahansa äänimuodossa, kirjoittaa tai etsiä tietoa puhumalla tai tehdä kuvallisia ja äänellisiä sanakirjoja. Se mahdollistaa osaamisen näyttämisen muullakin tavalla kuin esseellä, mutta myös esseellä. (Hämäläinen 2016, 5.) Erilaiset tablettisovellukset tarjoavat monenlaisia vaihtoehtoja oppimisen tueksi. Älypuhelinta on helppo käyttää ja se sisältää kameran, nauhurin, hakukoneen ja sanakirjan. (Korkeamäki & Nikkarila 2014, 24.) Taulukkoon 8. olen koonnut muutamia tietokoneohjelmia lukivaikeuden tueksi.

TAULUKKO 8. Tietokoneohjelmia lukivaikeuden tueksi

TIETOKONEOHJELMA	KÄYTTÖTARKOITUS (TUKI)
Ääneenlukusovellus Speakit (Holappa 2016)	Ääneenlukusovellus tarvitsee myös chrome-selaimen. Sovelluksen avulla kone lukee ääneen tekstin, mikä on valittu toistettavaksi (teksti ”maalataan”). Maalamisen jälkeen painetaan ääni-symbolia, jolloin kone lukee valitun tekstin ääneen.
Tekstinlukusovellus Read ability (Holappa 2016)	Tekstinlukusovellus ReadAbilityn avulla saa poistettua sivuilta kaiken turhan ja näin teksti tulee helppolukuisemmaksi. Sovellus tarvitsee Chrome-selaimen
Sanelinsovellus Voice Note (Holappa 2016)	Sanelinsovellus Voice Note tarvitsee chrome-selaimen. Sovelluksessa valitaan oikea kieli maapallosymbolista. Sanelin käynnistyy painamalla mikrofonin-kuvaa. Sanelimeen puhutaan lause kerrallaan. (Holappa 2016.)
Into words (Oppimisvaikeus www-sivut 2015)	Into words on lukemisen ja kirjoittamisen työkalu, jota voi käyttää iPhone:lla ja iPad:llä.
Laguage Maid Datero (Oppimisvaikeus www-sivut 2015)	Language Maid Datero on maksullinen ohjelma kielten harjoitteluun. Se on suunnattu henkilöille, joilla on lukivaikeus tai muu oppimisvaikeus.
C-Pen (Oppimisvaikeus www-sivut 2015)	C-pen on kynä, jolla voi skannata. Sen avulla voi siirtää kirjoitetun tekstin tietokoneelle tai älypuhelimeen joko kirjoitetussa- tai äänimuodossa.
Kirjoita ja kuuntele (Haltija www-sivut 2015.)	Kirjoita ja kuuntele - ohjelmalla voi kuunnella kaikki näppäinten painallukset. Sillä voi kuunnella kirjoitetun tekstin kirjain-, sana- ja lausetasoisesti.

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tieteellinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa, kun se on tehty hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvässä tieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Tutkijan tulee olla kiinnostunut tutkittavasta aiheesta. Hyvä tieteellinen tutkimus välttää tutkimusta, joka saattaa aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa. Ihmisarvon kunnioittaminen ja sosiaalisen vastuun vaatimus ovat hyvän tutkimuksen leimallisia piirteitä. Tutkijan tulee edistää tutkimuksen tekemisen mahdollisuuksia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4; Pietarinen, 1999, 6-12.)

Tutkimustieteellisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaan ihmistieteisiin liittyvät eettiset periaatteet voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla aina vapaaehtoista ja perustua riittävään tietoon tutkimuksesta. Haastatteluihin perustuvissa tutkimuksissa osallistujille pitää kuvata tutkimuksen aihe, mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa ja kuinka kauan haastatteluun kuluu aikaa. Vahingoittamisen välttämiseen kuuluu haastateltavien arvostava kohtelu ja kunnioittava kirjoitustapa tutkimusjulkaisussa. Haastateltavat määrittelevät ensisijaisesti tutkimuksessa käsiteltävän aiheen arkaluonteisuuden ja yksityisyyden rajat. Kun haastateltavat ennalta saadun tiedon perusteella tietävät käsiteltävän aiheen, he ovat ilmoittaneet halunsa ja suostumuksensa osallistua tutkimukseen tietoisina tutkimuksen aiheesta ja toteutustavasta. Yksityisyyden suoja kuuluu perustuslaillisiin oikeuksiin ja on tärkeä tutkimuseettinen periaate. (Tampereen Yliopiston www-sivut 2015.) Haastateltavat saivat itse määrittää ajankohdan ja haastattelupaikan. Tutkittavan aiheen arkuuden takia kerroin opiskelijoille tarkoin, ettei kenenkään henkilökohtaiset tiedot tule julki tutkimuksessa.

Yhtenä tutkimusmenetelmänä oli haastattelu, johon osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen. Kehittämistyöstäni informoin Winnovan aikuisopiskelijoita tiedotteella. Sen lähetin Winnovan aikuiskoulutuksesta vastaaville opettajille ja he jakoivat ne opiskelijoille. Tiedote on liitteessä 1. Tiedotteen perusteella halukkaat haastatteluun osallistujat ottivat minuun yhteyttä. Haastateltavat saivat tietää tarkasti kehittämistyöni aiheen sekä tiedotteesta että suullisesti haastattelun alussa. Lukivaikeus on arka aihe yksilön kannalta. Haastatteluissa ei käsitelty haastateltavien taustatietoja. En kokenut niitä oleelliseksi kehittämistyön kannalta.

Haastattelutilanteisiin voi ja saakin sisältyä samankaltaista henkistä räsitusta ja tunteiden kokemuksia kuin arkipäiväisessä elämässä (Tampereen Yliopiston www-sivut 2015). Työssäni kohtaan erilaisia ihmisiä ja keskustelen heidän kanssaan usein arkaluontoisista ja erilaisia tunteita herättävistä asioista. Vahvuksiini kuuluu ihmisten aito, kunnioittava ja arvostava kohtaaminen. Sekä haastattelutilanteessa että kehittämistyötä kirjoittaessani vahvuudestani on ollut hyötyä. Ihmisarvon kunnioittaminen kuuluu hyvään tieteelliseen tutkimukseen.

Olen laatinut koko tämän koko prosessin ajan oppimispäiväkirjaa, jonne olen reflektoinut oppimistani ja ajatuksiani. Koin oppimispäiväkirjan mahdollisuuden konkreettisena välineenä tuoda esiin hyvään tieteelliseen tutkimukseen kuuluvan huolellisuus- ja tarkkuusaspektin. Haastattelutilanteet nauhoitin ja litteroin sanatarkasti. Haastattelut ja litteroidut tekstit tuhoan kehittämistyöni valmistuttua. Kehittämistyötä kirjoittaessa noudatin sosiaalisen vastuun vaatimusta, käytin tieteellistä informaatiota eettisten vaatimusten mukaisesti. Olen viitannut muiden tutkijoiden töihin ja tutkimuksiin asianmukaisella tavalla sekä olen laatinut kaikista käytetyistä lähteistä kattavan luettelon.

Kehittämistyöni on julkinen, se julkaistaan Theseus-tietokannassa ja on siellä kaikkien luettavissa. Winnova saa käyttöönsä opinnäytetyössäni monipuolisia työkaluja aikuisopiskelijan lukivaikeuksiin. Tutkimuodoista hyötyy lukivaikeutta poteva aikuisopiskelija.

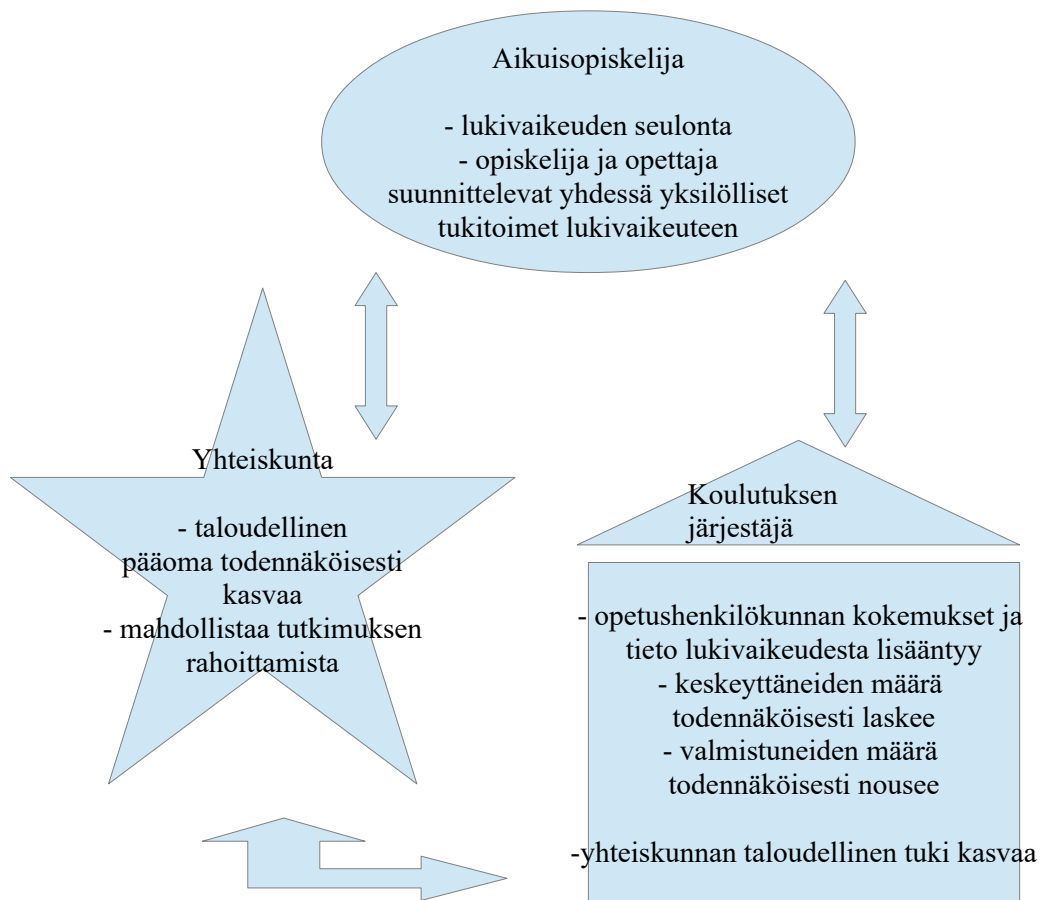
9 POHDINTA

Kehittämistyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen prosessi. Motivaatio on tämän kahden vuoden aikana vaihdellut huomattavasti. Aihe sinänsä on kiinnostanut minua koko ajan ja kiinnostaa edelleen, mutta prosessin aikana esiin tulleet haasteet ovat vaikuttaneet kehittämistehtävän mielenkiinnon vaihteluun. Suurimmaksi haasteeksi nousi haastatteluihin ilmoittautuneiden vähäinen määrä. Yhteensä haastatteluihin osallistui viisi aikuisopiskelijaa. Näin uhkana kehittämistyön suunnitteluvaiheessa sen, että vapaaehtoisia, lukivaikeudesta kärsiviä aikuisopiskelijoita ei ilmoitaudu haastatteluun. Ensimmäisen informoinnin jälkeen haastatteluihin ilmoittautui kolme henkilöä ja toisen jälkeen kaksi. Haastattelujen vähäisen määrän takia kehittämistyöni tulosten yleistämiseen pitää suhtautua varauksellisesti. Uhkien lisäksi tutkimussuunnitelman SWOT-nelikenttäanalyysissä kehittämistyön vahvuuksina näin oman motivaationi aiheeseen, kansallisten tutkimusten määrän, lukivaikeuden yleisyyden ja Winnovan kiinnostuneisuuden aikuisopiskelijan lukivaikeudesta. Heikkouksina SWOT-analyysissä mainitsin, ettei kansainvälisiä tutkimuksia voi kielten erilaisen dekodauksen takia huomioida. Mahdollisuuksina pitämäni asiat toteutuivat mielestäni kaikki: aikaansaatiin tukimuotoja oppilaitoksen ja opiskelijoiden käyttöön, haastateltavat pohtivat omaa oppimistaan ja esteettömyys-aspekti huomioitiin. Minulle on tyypillistä aiheen rajaukseen liittyvät ongelmat: ajatuksia ja tekstiä tulee paljon. Minun on pitänyt kiinnittää huomiota aktiivisesti erityisesti rajaukseen koko prosessin ajan.

Kehittämistyön tarkoituksena oli kartoittaa, minkälaisia esteitä ja haittoja lukivaikeus on aiheuttanut aikuisopiskelijalle ja minkälaista tukea hän on saanut. Lukivaikeus oli vaikuttanut sekä haastattelujen että kansallisten tutkimusten mukaan koko persoonallisuuteen. Ilman riittävää tukea aikuisopiskelijalla on riski keskeyttää opintonsa lukivaikeuden takia. Savolaisen tutkimuksen (2010, 91) mukaan lukivaikeus näkyi toisen asteen koulutuksessa sekä valmistuneiden että

keskeyttäneiden määrässä. Valmistuneiden määrä prosentuaalisesti oli pienempi lukivaikeudesta kärsivillä opiskelijoilla ja vastaavasti opintonsa keskeyttäneiden määrä oli prosentuaalisesti suurempi. (Savolainen 2010, 91.) Oppimisvaikeudet ovat yleisimpiä yhteiskunnasta vieraantuneiden joukossa kuin valtaväestössä. Heikon lukutaidon omaavan henkilön riski joutua työttömäksi on kolminkertainen verrattuna normaalin lukutaidon omaavaan henkilöön. (Holopainen 2017.)

Lukivaikeuden tukeminen hyödyttää yksilöä, koulutuksen järjestäjää sekä yhteiskuntaa. Kun opiskelija saa yksilöllisesti suunniteltua tukea lukivaikeuteensa, hän todennäköisemmin suorittaa opinnot loppuun ja mahdollisuus saada työ- tai jatko-opiskelupaikka kasvaa. Samalla saadut onnistumisen kokemukset vaikuttavat käsitykseen itsestään oppijana. Taipaleenkin mukaan (2010) mitä paremmin opiskelija menestyi opinnoissaan, sitä parempi oli hänen akateeminen minäkäsityksensä. Opiskelija pääsee mukaan positiivisuuden kehään. Oppilaitoksen kannalta lukivaikeuden tukeminen vaikuttaa sekä taloudelliseen että kognitiiviseen pääomaan. Hallituksen esityksen mukaan (2017) ammatillisen koulutuksen rahoitus tulee perustumaan opiskelijamäärään, suoritettujen tutkintojen ja osatutkintojen määrään sekä työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisten määrään. (Miniedun www-sivut 2017). Tukemalla yksittäisen opiskelijan lukivaikeutta, hänen mahdollisuutensa suorittaa tutkinto loppuun kasvaa ja valmistuneiden opiskelijoiden määrä lisääntyy. Opetuksen järjestäjälle valmistuneiden määrän kasvu merkitsee lisää taloudellista resurssointia. Opetushenkilökunnan tiedon määrä lukivaikeudesta koulutuksen ja kokemusten kautta lisääntyy. Oppilaitoksessa kognitiivinen pääoma nousee ja samalla ennakkokäsitykset lukivaikeudesta todennäköisesti vähenevät. Yhteiskunnan näkökulmasta lukivaikeuden tukemisella on merkitystä työllistyneiden määrän nousuun ja syrjäytymisen määrän vähenemiseen. Lämsä kirjoittaa artikkelissaan (2009, 5), että ”yhden syrjäytyvän nuoren yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset ovat hänen elinkaarensa aikana satojatuhansia euroja tai jopa miljoona euroa. Tätä summaa kasvattavat saamatta jäävät verotulot sekä nuoren tarvitsemat tukitoimet ja erityispalvelut.” Tosin ei ole yksiselitteisesti selvitetty, miten oppimisvaikeudet linkittyvät syrjäytymiseen. Kasautuneet ongelmat liittyvät yleensä syrjäytymiseen. (Holopainen 2017.) Kuviossa 4. olen kuvannut lukivaikeuden tukemisen positiivista kehää yksilön, koulutuksen järjestäjän sekä yhteiskunnan kannalta.

KUVIO 4. Lukivaikeuden tukemisen positiivinen kehä yksilön, koulutuksen järjestäjän sekä yhteiskunnan kannalta.

Tämänhetken aikuisopiskelijoiden oppijaminäkuva perustuu aiempiin koulukokemuksiin, jolloin lukivaikeutta oli tutkittu vähemmän kuin tänä päivänä. Lukivaikeuteen liitettiin usein ”tyhmyyden stigma”. Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana lasten lukivaikeutta on tutkittu paljon ja tutkimusten pohjalta on luotu erilaisia interventioita. Esimerkiksi Niilo Mäki Instituutissa (2011) on kehitetty jo 3-vuotiaalle suunnattu lukivaikeuden arviointiin sopiva työkalu Lukiva sekä esi- ja alkuopetukseen suunnattuna interventiona erilaiset Ekapeli- versiot. Mielestäni aikuisopiskelijat, joilla on vaikeuksia teknisen lukutaidon kanssa, voisivat hyötyä esimerkiksi Ekapeli-Sujuvuudesta. Aikaisin aloitetut tukitoimet vaikuttavat yksilön oppimiskokemuksiin ja oppijaminäkuvaan. Lukivaikeus on kuitenkin pysyvä ominaisuus, joten lukivaikeudesta kärsivä yksilö tarvitsee erilaisia tukitoimia eri elämänsä vaiheessa.

Jatkossa olisi kiintoisaa keskittyä esimerkiksi Lukki-materiaalin avulla lukivaikeudesta kärsivien opiskelijoiden ryhmäohjaukseen ja tehdä tutkimusta ryhmän vaikutuksesta opiskelijoiden käsitykseen itsestä oppijana.

*“Viisas opettajani tunnisti tämän, ymmärsi ja hyväksyi.
Kun pääsin kadulle, aloin tanssia pelkästä ilosta,
kun minua ei pakotettu yleiseen muottiin.
Erilaisuuteni hyväksyminen on ollut sen jälkeen
elämäni kantavia voimia.
Kiitän ja kehun opettajaani,
koska se kokemus on kumuloitunut aina tähän päivään asti”*

(Uotinen 2016.)

LÄHTEET

Ahonen, T. & Haapasalo, S. 2008. Oppimisvaikeudet. Teoksessa: Rissanen, P. Kallanranta, T. & Suikkanen, A. Kuntoutus. Duodecim.

Anttila, P. 2008. Lukihäiriö työterveyslääkärin kannalta. Teoksessa: Korvatulehduksesta koululhaluttomuuteen, unihäiriöstä uupumiseen. Lukivaikeusko terveydenhuollon asia? Lukineuvola-hanke. Erilaisten oppijoiden Liitto.

Avaavan www-sivut. n.D. Avaava tarjoaa ratkaisut esteettömään rakentamiseen sekä palveluiden ja viestinnän saavutettavuuden. Viitattu 23.7.2016.
<http://www.avaava.fi/fi/etusivu>

Elomaa, L. & Mikkola, H. 2010. Näytön jäljillä. Tiedonhaku näyttöön perustuvassa hoitotyössä. Tiran Ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 12. Viitattu 6.12.2015.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522161666.pdf>

Eskola, J. & Suoranta, J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino.

Esteetön amis www-sivut. 2015. Esteetön amis- kaikille yhteiseen ammatilliseen oppilaitokseen. Viitattu 15.5.1'2015. <http://www.esteetonamis.fi/>

Esteetön opiskelijavalinta -suositus ja -opas- 2009. Viitattu 9.6.2015.
<http://www.esok.fi/esok-hanke/suositukset/esteeton-opiskejavalinta-opas/kansiteksti>

Haapasalo, S. & Korkeamäki, J. 2009. Kuntoutuspalveluja aikuisten oppimisvaikeuksiin. Opi oppimaan – hankkeen väliraportti. Viitattu 15.3.2015.
http://www.opioppimaan.fi/doc/hankkeen_tuotteet/Kuntoutussaaion_tyoselosteita_38_2009.pdf

Halonen, M. 2004. Avaimia lukilukkoihin: Lukki-kansio. Turun Kristillisen Opiston Säätiö.

Haltija www-sivut. n.D. Kommunikaatio ja näönvälineet. Lukeminen ja kirjoittaminen. Viitattu 5.1.2017. <https://www.haltija.fi/category/242/lukeminen-ja-kirjoittaminen>

Hannila, P. & Kyngäs, P. 2008. Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. Viitattu 7.12.2015. <http://www.doria.fi/handle/10024/38214>

Hiltunen, L. n.D. Graduaineiston analysointi. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 8.5.2016.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/aineiston_analysointi2.pdf

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Tammi.

Holappa, S. 2016. Sovelluksia luki-vaikeuteen.doc. Facebook-ryhmässä Erkkamaikat. Viitattu 4.1.2017. <https://www.facebook.com/groups/112146118807093/files/>

Holopainen, L. 2017. Lukivaikeudet ja opiskelun tukeminen. Viitattu 3.6.2017. https://luovi.fi/wp-content/uploads/2017/02/luovi_holopainen_28022017.pdf

Huotilainen. M. 2016. Lukihäiriöstä voi olla myös hyötyä. Yle:n aamu-TV 25.7.2016.

Hämäläinen, R. 2016. Klähmäisiä näyttöjä, liikkumattomuutta ja pelkkää pelaamista? Luksitko lehti 2 / 2016. Moniammatillinen aikakauslehti oppimisvaikeuksista ja erilaisesta oppijuudesta.

Ilola, H. & Oilukanniemi, S. 1998. Erilainen oppija ammatillisessa koulutuksessa. Teoksessa Stranden, K. Asiakkaana erilainen oppija. Työministeriö.

Innokylän www-sivut. 2012. Asiakaslähtöinen palvelukehittäminen palveluluotaimella. Viitattu 8.5.2015. <https://www.innokyla.fi/web/malli1097859>

Jokinen, L. 2008. Dysleksia -osana aikuisopiskelijan arkea. Humak Humanistinen ammattikorkeakoulu . Sarja C. Oppimateriaaleja 18, 2009. Viitattu 21.3.2015. <https://issuu.com/humak/docs/humak-dysleksia-2009/32>

Järvikoski , A. & Härkääpää, K. 2003. Kuntoutuksen perusteet. WSOYpro.

Kere, J. 2012. Lukihäiriön biologinen tausta. Lääkärilehti 49 /2012. Viitattu 16.3.2015. <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/site/assets/files/5877/sll492012-3647.pdf>

Kivioja, T. 2015. Hankekoordinaattori, Winnova. Rauma. Henkilökohtainen tiedonanto 02.03.2015.

Koppa. 2009. Raportointi. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 10.7.2016. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/raportoiminen#kirjoittamisprosessi-ja-raportointi>

Korkeamäki, J. 2010. Aikuisten oppimisvaikeudet. Näkökulmia selviytymiseen. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 83 /2010. Viitattu 10.3.2015. http://www.kuntoutussaatio.fi/files/392/Aikuisten_oppimisvaikeudet_Nakokulmia_selviytymiseen.pdf

Korkeamäki, J. & Nukari, J. 2014. Nuorten ja aikuisten oppimisvaikeudet – Moniammatillinen ohjaus ja tuki. Kuntoutussäätiö. Viitattu 1.6.2017.

<http://www.oppimisvaikeus.fi/doc/Julkaisut/Nuorten-ja-aikuisten-oppimisvaikeudet-opas.pdf>

Korkeamäki, J., Reuter, A. & Haapasalo, S. 2010. Aikuisten oppimisvaikeuksien tunnistus, arviointi ja kuntoutus. Opi oppimaan -hankkeen toimeenpano ja tulokset. Työselosteita 40. Kuntoutussäätiö. Viitattu 12.3.2015.
http://www.kuntoutussaatio.fi/files/392/Aikuisten_oppimisvaikeudet_Nakokulmia_selviytymiseen.pdf

Laakso, K. 2016. Heikki Turkka puolustaa erilaisia oppijoita. Helsingin Sanomat 5.7.2016.

Lavikainen, H. Koskinen, S. Aro, H. Kestilä, L. Martelin, T. Pensola, T. Rahkonen, O. & Aromaa, A. 2006. Kouluvaikeuksien yleisyys ja yhteydet aikuisiän elämäntilanteisiin ja koettuun terveyteen. Yhteiskuntapolitiikka.

Lukihäiriön www-sivut. n.D. Kokemuksia Viitattu 13.6.2015.
<https://www.lukihairio.fi/kokemuksia/#alku>

Lukimatin www-sivut. n.d. Lukivaikeus. Viitattu 19.3.2015.
<http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukivaikeudet-1>

Metsämuuronen 2002. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp Ky.

Miettinen, K. 2015. Erityisopetuksen käsikirja -Ammatillinen perusopetus ja aikuiskoulutus. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2015: 14.

Miniedun www-sivut. 2017. Mikä muuttuu ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjälle. Hallituksen esitys. Viitattu 3.6.2017.
<http://minedu.fi/documents/1410845/4297550/OKM+AKR+mika+muuttuu+jarjestajalle.pdf/3208bea1-1c55-4279-9e12-d130898b55b8>

Montonen, T. Opinnäytetyöopas. Kauppatieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 13.2.2016.
<https://www.uef.fi/documents/318454/345330/UEFopinnaytetyo.pdf/8f544dbd-ff0f-4c11-b799-e2f61abeab9f>

Närhi, V. 2010. Laaja-alaiset oppimisvaikeudet kouluttautumisen ja työllistymisen esteenä. Julkaisussa Gabrielsson, U (toim.). 2010. Oppimisvaikeudet nuorten kouluttautumisen haasteena. TUTKAS. Tutkijoiden ja kansanedustajien seura, Julkaisu 4 / 2010. Viitattu 1.6.2015.
https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/tutkas_4+2010.pdf

Opettajalehti 11/ 2016. Aikuisen erityinen tuki ulos kaapista.

Opi Oppimaan www-sivut. 2011. Viitattu 10.4.2016.

<http://www.opioppimaan.fi/opioppimaan/esteettomyys>

Oppimisvaikeus www-sivut. 2015. Apuväline- ja harjoitusohjelmat. Viitattu 5.1.2017.

<http://www.oppimisvaikeus.fi/index.php?k=113869>

Pietarinen, J. 1999. Tutkijan ammattietiikan perusta. Teoksessa Lötjönen, S (toim.). 1999. Tutkijan ammattietiikka. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 3.5.2015.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/1999/liitteet/tutkijan_ammattietiikka_99.pdf?lang=fi

Prami, H. 2013. Palvelumuotoilua pienesti. Palvelumuotoiluhanke pienyrityksessä. Maisterin tutkinnon opinnäytetyö. Taiteiden laitos. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Aalto Yliopisto. Viitattu 22.3.2015.

[file:///C:/Users/8460p/Downloads/palvelumuotoilua_pienesti_palvelumuotoiluhanke_pienyrityksess%C3%A4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/8460p/Downloads/palvelumuotoilua_pienesti_palvelumuotoiluhanke_pienyrityksess%C3%A4%20(1).pdf)

Puumalainen, J. 2015. Oppimisvaikeudet pohjoismaisilla työpaikoilla.

Kuntoutussäätiö. 20.1.2015. Viitattu 11.6.2016. [http://docplayer.fi/163665-](http://docplayer.fi/163665-Oppimisvaikeudet-pohjoismaisilla-tyopaikoilla-kyselyn-tuloksia.html)

[Oppimisvaikeudet-pohjoismaisilla-tyopaikoilla-kyselyn-tuloksia.html](http://docplayer.fi/163665-Oppimisvaikeudet-pohjoismaisilla-tyopaikoilla-kyselyn-tuloksia.html)

RiihilahtiTHL. 2011. Tautiluokitus ICD-10. Viitattu 9.6.2015.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80324/15c30d65-2b96-41d7-aca8-1a05aa8a0a19.pdf?sequence=1>

Räty, K. 2016. Erityinen tuki elinikäisen oppimisen mahdollistajana ammatillisessa aikuiskoulutuksessa.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen

tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan Yliopiston julkaisuja.

Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4.

Saraste, M. 2014. Palvelumuotoilun poluilla. Hankeraportti. Oulun Kaupungin-kirjasto – maakuntakirjasto. Viitattu 22.3.2015.

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=e1a3a6d5-a9a5-468e-bafe-81e6cc1aeb99&groupId=78400

Savolainen, H. 2010. Oppimisvaikeuksien merkitys – seurantatutkimus peruskoulusta eteenpäin. Julkaisussa Gabrielsson, U (toim.). 2010. Oppimisvaikeudet nuorten

kouluttautumisen haasteena. TUTKAS. Tutkijoiden ja kansanedustajien seura, Julkaisu 4 / 2010. Viitattu 1.6.2015.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/tutkas_4+2010.pdf

Schneider, J. & Stickdorn, M. 2010. This is services desingn thinking. Amsterdam: BIS Pudlishers.

SDT www-sivut (Service Design Toolkit). n.d. Mitä on palvelumuotoilu? Viitattu 29.3.2015. <http://sdt.fi/palvelumuotoilu.html>

Suomen YK-liitto. 2016. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Viitattu 12.7.2016.
http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Taipale, A. 2010. Matematiikan, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien päällekkäistyminen nuoruusiässä. Väitöskirja. Joensuun Yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. N:o 135. Viitattu 22.5.2016. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-309-4/urn_isbn_978-952-219-309-4.pdf

Tampereen yliopiston www-sivut. 2015. Tutkimusetiikka. Viitattu 5.5.2015.
<http://www.uta.fi/tutkimus/etiikka/periaatteet.html>

Taskinen, E. Korkeakouluopiskelijoiden lukivaikeudet ja hyvät käytännöt opiskelun tukemiseksi. ESOK-hanke. Turun Ylioisto. Viitattu 17.4.2016.
http://www.esok.fi/esok-hanke/julkaisut/luki/Lukivaikeudet%20korkeakouluissa_Taskinen.pdf/

Teräsaahjo, T. 2004. Sinuksi lukivaikeuden kanssa. Teoksessa Halonen, M. Issakinen, T. Lappeteläinen, N. Lund, A. Teräsaahjo, T. Utriainen, M. & Yli-Heikkilä, O. Avaimia luki-lukkoihin. Turun kristillisen opiston säätiö.

THL:n www-sivut. 2012. Käsitteitä. Viitattu 6.12.2014.
www.thl.fi/fi/tutkimus.ja.asiantunijaty/tyokalut/aikuissosiaalilyon-vaikuttavuuden-arviointi/tutkittua-tietoa/kasitteista

Tikkanen, A. 2005. Aikuisen lukivaikeus ja työura. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Psykologian laitos. Viitattu 18.5.2016.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10862/URN_NBN_fi_jyu-2005137.pdf;sequence=1

Tuomi, .J. & Sarajärvi; A: 2004. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Tammi.

Turun Ammattikorkeakoulun www-sivut. 2015. Palvelumuotoilu huomioi asiakkaasi. Viitattu 8.5.2015. <http://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-palvelut/palvelut/palvelumuotoilu-huomio-asiakkaasi/>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki. Talentum Oy.

Uotinen, J. 2016. Opettajani ymmärsi erilaisuuteni. Pori Suomi Areena. Viitattu 15.7.2016. http://www.oaj.fi/cs/oaj/Uutiset?&contentID=1408917290683&page_name=Jorma+Uotiselta+kiitoslaulu+Opettaja+ymmarsi+erilaisuuteni&fb_ref=Default

Vanninen, P. 2012. Toisen asteen opiskelijoiden lukemisvaikeus ja sen kuntoutus aivojen tasapainomallin mukaan. Teoria, harjoitusmateriaali ja luokittelujärjestelmä kahden kuntoutuskokeilun välissä. Väitöskirja. Lapin Yliopisto. Viitattu 27.5.2015. http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61681/Vanninen_Petri_ActaE106_pdfA.pdf?sequence=4

Vierimaa, P. 2014. Kun likuvaikesu soktee sanat. Opettajalehti 7 / 2014.

Winnovan www-sivut A.. n.D. Tervetuloa Winnovaan. Viitattu 14.3.2015. <http://www.winnova.fi/winnova/>

Winnovan www-sivut B. n.D. Opinto-ohjaus. Viitattu 9.6.2017. <https://www.winnova.fi/opiskelijalle/opiskelijapalvelut/opinto-ohjaus>

Yhdenvertaisuuslaki. 2014. Viitattu 10.4.2016. <http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/ajankohtaista/CyUPcZqpr/Yhdenvertaisuuslaki>

HEI !

Olen Henna Kiela. Opiskelen Satakunnan Ammattikorkeakoulussa Kuntoutusta. Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Teen sen yhteistyössä Winnovan kanssa. Aiheenani on ”Aikuisopiskelijan kokemukset lukivaikeudesta ja saadusta tuesta”.

Onko sinulla todettu jossakin opiskelusi vaiheessa jonkinasteista lukivaikeutta?

Jos vastaat mielessäsi kysymykseeni kyllä, toivon, että mietit, haluaisitko osallistua tutkimukseeni. Tutkimus tapahtuu haastattelemalla. Osallistuminen haastatteluun on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Osallistujan henkilöllisyys ei tule esiin tutkimuksen missään vaiheessa. Haastattelu kestää enintään 45 minuuttia. Haastattelussa käsitellään kohtaamiasi haasteita lukivaikeuden kanssa sekä sitä, minkälaisella avulla olet selvinnyt haasteista.

Tutkimuksen tarkoituksena on löytää kenoja, miten lukivaikeuksinen opiskelija selviää opinnoista ja työstä. Haastattelut nauhoitetaan, nauhoitukset hävitetään tutkimuksen jälkeen. Haastattelun ajan ja paikan voimme yhdessä sopia sinulle parhaiten sopivalla tavalla.

Toivon, että innostut asiasta ja otat rohkeasti yhteyttä. Kerron mielelläni asiasta lisää.

Tapaamisiin Henna

Minuun saa yhteyden

puhelimitse p. xxxxxxxxxxxx
sähköpostitse xxxxxxxxxxxxxx

TEEMAHAASTATTELUN AIHEET

1. Lukivaikeus

- miten ilmenee
- . milloin todettu
- miten vaikuttanut oppimiseesi, valintoihisi, työhösi

2. Tuki

- minkälaista tukea saanut
- . minkälaista tukea toivonut
- . minkälaisesta tuesta hyötynyt
- miten opit parhaiten
- . vahvuudet oppimisessa
- . vaikeat asiat oppimisessa

3. Miten lukivaikeus vaikuttanut arkeen

4. Käsitys itsestä oppijana

5. Ympäristön reaktiot, keskusteletteko lukivaikeudesta

6. Miten on vaikuttanut ammatinvalintaan, opiskeupaikan valintaan

7. Elämä ilman lukivaikeutta

- . Mitä toivoisit?
- . Millainen olisi tilanne elämässäsi, jos sinulla ei olisi lukivaikeutta?

TEEMA	TYYPILLINEN	POIKKEAVA
Lukivaikeuden arviointi	<p>”On mul todettu se lukivaikeus vast täällä aikuisopinnoissa. Mä olen aina ihmetelly sitä mikä mättää ku esimerkiks sanalliset matematiikan tehävät - ne on olleet aina mulle vaikeita. ..”</p> <p>”Se on todettu täällä ja mä oikeastaan kyl sit ku mä itte rupesin sitä miettimään tai oikeastaan se avautus mulle ku mä luin vähä sit lissääkin siitä lukivaikeudest. Ku mä luin sitä ni must tunnus et se ois kirjoitettu musta. ..”</p>	<p>”Mul on todettu lukivaikeus jo eskarin lopus, ku mulle tehtiin niitä psykologintestejä..”</p>
Lukivaikeuden aiheuttamat ongelmat	<p>Kirjottamine on se vaikeempi.ku mä kirjoitan ni mulle tulee valtavasti kirjoitusvirheitä. Ja sit mä luen sanoja väärin tai sit mä saata hypätä jonku rivi yli ellen mä peitä niit. Mä ole tehnyt koulutehtäviikii välil tiatokoneell vääri ku mä oon hypänny toiseen riviin ja mä oon kirjottanu siihe vastausta”</p> <p>” Lukee osaan niin et saan tekstistä selvää, en kyl halua lukee ääneen.” ”Mun on vaikee kirjoittaa, sanoissa kirjaimet vaihtaa paikkaa ja niitä jää pois.”</p>	<p>”Mä osaan lukee ja kirjoittaa ihan oikein, mut luetun ymmärtäminen on mulle vaikeaa, ja sitte niitte ohjeitte muistaminen on todella vaikeeta...”</p>
Lukivaikeuden vaikutukset opiskeluun, työssä, arkeen	<p>”Sillai se on voinut vaikuttaa et mä en oo uskaltanu alottaa opiskeluu.. Koska mä oon aina pelänny niin paljo sitä matematiikkaa.</p> <p>... en mä tiädä johtuuko se siit lukivvaikeudets mut mä oon kokenu itten aina kömpelöks.</p> <p>...se rytmitaju toho asia mut et joku tanssi kato ku opeteta jokku liike – semmosii mä en mene kosk mä tunnen itteni siel niin tyhmäks ku mä opin sen ensimmäisen askelsarjan ni ne muut on jo kolmannes</p>	

